

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
HUMANITĀRO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
ĀZIJAS STUDIJU NODAĻA

Tetovēšanas tradīcija Ķīnas vēsturē

BAKALaura DARBS

Autore: **Anastasija Zolotarjova**

Stud. apl. nr. **az09087**

Darba vadītāja: Dr. Phil. **Agita Baltgalve**

Rīga, 2012

Anotācija

Šī bakalaura darba nosaukums ir „Tetovēšanas tradīcija Ķīnas vēsturē”. Tetovēšanas tradīcijai ir sena vēsture. Ķīnas teritoriju apdzīvojošās tautas jau kopš senatnes izmantoja tetovēšanu dažādiem nolūkiem – kā aizsargu no ļaunajiem gariem, kā dekoru, kā soda veidu, kā atpazīšanas zīmi un zvēresta nodošanai. Izpētītas arī mūsdienu Ķīnas mazākumtautību tetovēšanas tradīcijas.

Darba mērķis ir seno Ķīnas tautu un mūsdienu Ķīnas mazākumtautību tradīciju un tetovēšanas iemeslu izpēte, kā arī iedziļināšanās tetovēšanas vēstures pirmsākumos. Darba galvenie jautājumi ir: Kādēļ haņ ķīniešu attieksme pret tetovēšanu senatnē bija tik noraidoša? Kādi bija tetovēšanas iemesli gan haņ ķīniešiem, gan mazākumtautībām senatnē? Kādi iemesli ir mūsdienu Ķīnas mazākumtautību tetovēšanas paražai?

Darba gaitā tika noskaidrots, ka Senās Ķīnas haņ ķīniešu un tā saucamo „barbaru” dzīves uztvere bija ļoti atšķirīga, tādēļ atšķirīga bija arī tetovēšanas mākslas uztvere. Haņ ķīniešu konfuciāniskā domāšana lika viņiem ar cieņu attiekties pret vecāku dotu ķermeņi. Turpretī barbaru tautas vadījās pēc mitoloģijas un totēmisma principiem.

Darbs sastāv no 3 daļām: „Tetovējums kā sociāla vēstule”, kur tiek apskatīta tetovējumu vēsture pasaulē un ādu kā saziņas veidu; „Tetovējumi Ķīnas senajos tekstos”, kur ir apskatīti literārie darbi, kuros ir pieminēta tetovēšana; un „Mūsdienu Ķīnas mazākumtautības tetovējumi”, kur tiek stāstīts par derunu, dai un li tautu tetovēšanas tradīcijām. Darba apjoms ir 46 lpp.

Annotation

Title of this bachelor's paper is „Tradition of tattooing in the history of China”. Tradition of tattooing has long history. Peoples living on the territory of China, used tattooing for different purposes: as a guard against demons, as a decor, as means of punishment, as the recognition sign and as oath. In this paper tattooing traditions of nowadays China national minorities have been researched as well.

The aim of this work is to study the reasons for tattoo practicing among ancient peoples of China and nowadays Chinese national minorities. The main questions are: Why was the han-Chinese attitude towards tattooing so negative? What were the reasons for making tattoos among ancient Chinese peoples and what are the reasons of nowadays

minority tattooing?

During the research author has found out that han Chinese and so-called „barbarian” life perception was very different, that is why their attitude towards tattooing was so different as well. Han-Chinese confucian model of thinking didn't let them to modificate body, which they got from their parents. Barbarian tribes believed in their own legends and followed totemism principles.

This paper consists of 3 chapters: „Tattoo as social message”, where you can read about the worldwide history of tattoo and about the skin as the mean of communication; „Tattoo in the ancient chinese text”, where literary works mentioning tattooing are observed and „Tattoos of modern China national minorities”, where the research about derung, dai and li minorities could be found. Total size of this bachelor paper is 46 pages.

Saturs

Ievads	5. lpp
Tetovējums kā sociāla vēstule.....	7. lpp
1.1. Tetovēšanas māksla pasaulē	7. lpp
1.2. Āda kā organisma robeža.....	9.lpp
2. Tetovējumi Ķīnas senajos tekstos	12. lpp
2.1. Tetovējums kā „barbaru” tautu īpatnība	13. lpp
2.2. Tetovējums kā sods par izdarīto noziegumu	18.lpp
2.3. Grafiskais un teksta tetovējums.....	23. lpp
2.4. Vergu un konkubīņu tetovējums, tetovējums kā grima mākslas sastāvdaļa	28.lpp
2.5. Tetovējums kā karavīru sods vai aizsargs pret bēgšanu un kā militāras personas nodots zvērests	31. lpp
Mūsdienu Ķīnas mazākumtautību tetovējumi	35. lpp
2.6. Derunu tetovējumi	37.lpp
2.7. Dai tetovējumi	38.lpp
2.8. Li tetovējumi	39. lpp
Secinājumi	41.lpp
Literatūras saraksts	44. lpp
Dokumentārā lapa	

Ievads

Bakalaura darba tēma ir „Tetovēšanas tradīcija Ķīnas vēsturē”. Darbs ir veltīts gan Ķīnu apdzīvojošo tautu tetovēšanas tradīcijas aprakstiem senajos tekstos, gan mūsdienu Ķīnas mazākumtautību tetovējumu tradīcijai. Rakstot šo darbu, autore vēlas izpētīt mazākumtautību tetovēšanas tradīcijas pirmsākumus un iemeslus. Jau kopš senatnes tetovēšanas tradīciju piekopa dažādas Ķīnas teritoriju apdzīvojošām tautām. To apstiprina arheoloģiskie atradumi, kā arī vairākas liecības Senās Ķīnas literārajos darbos – hronikās, biogrāfijās, vēstures grāmatās, anekdotēs. Haņ ķīniešu starpā ilgu gadsimtu pastāvēja uzskats, ka tetovēšana ir noziedznieku, vergu, kalpu un citu zemās šķiras cilvēku apzīmogošanas veids. Tetovētie cilvēki tika uzskatīti par netīriem, nešķīstiem. Vēlāk šis uzskats mainījās – parādās ziņas par izglītotiem cilvēkiem, ierēdņiem un policistiem, kuriem ir tetovējumi. Tetovēti varoņi parādās arī populārajā romānā.

Pretēji haņ ķīniešu uzskatiem bija mazākumtautību uzskati par tetovēšanu. Daudzām „barbaru” tautām tetovēšana kalpoja kā aizsargs no ļaunajiem gariem, palīgs medībās un sakrālajos rituālos. Līdzīgi ir arī mūsdienu Ķīnas mazākumtautību – derunu, dai un li tautu uzskati par tetovēšanu – viņu tetovējumu saknes slēpjas māņticībās un leģendās, kuras tiek nodotas no paaudzes paaudzē.

Darbā izmantota vēsturiskā metode tetovēšanas tradīcijas pirmssākumu pētīšanai. Tika apskatīti gan vēsturiskie teksti, gan arī zinātniskie pētījumi par tetovēšanas tradīciju dažādām Ķīnas tautām. Izmantota arī filozofiski-antropoloģiska pētniecības pieeja, kas attēlo tetovējumu nepieciešamību cilvēka paš aizsardzībai, identitātes veidošanai, kā arī ziņu nodošanai. Nozīmīgākie pētījumi, kuri tika izmantoti darbā, ir Ķīnas literatūras pētnieces Kerijas Rīdas (Carrie E. Reed) zinātniskie raksti par tetovēšanas tradīciju Senajā Ķīnā, kuros tika apskatīti tetovētu cilvēku apraksti ķīniešu literatūrā, kā arī antropoloģes Enidas Šildkroutas (Enid Schildkrout) pētījums par zīmējumiem uz ķermeņa.

Darba pamatmērķis ir izpētīt tetovēšanas tradīcijas nozīmi un iemeslus gan senajām tautām, kas apdzīvoja Ķīnu, gan mūsdienu Ķīnas mazākumtautībām. Šī pamatmērķa sasniegšanai tika izvirzīti sekojošie uzdevumi:

- 1) izpētīt senās liecības par tetovēšanas tradīciju haņ ķīniešiem un Ķīnas mazākumtautībām,
- 2) aplūkot šo tautu vēsturi, paražas, tradīcijas un dzīvesveidu ar mērķi izvirzīt teoriju

par tetovēšanas nepieciešamību un iemesliem konkrētā gadījumā,

3) noskaidrot konfuciānisma mācības noteikto tradicionālo ķīniešu attieksmi pret cilvēka ķermeņa pārveidošanu un viedokli par tetovēšanu,

4) izpētīt dažu mūsdienu Ķīnas mazākumtautību tradīcijas un tetovēšanas iemeslus.

Darba 1. daļā tiek apskatīta ādas izmantošana cilvēkam svarīgas informācijas nodošanai citiem cilvēkiem. Tas tiek darīts gan ar tetovēšanas palīdzību, gan ar citiem ķermeņa rotāšanas veidiem. Šajā pašā nodaļā tiek stāstīts arī par tetovēšanas pirmsākumiem, arheoloģiskajiem atklājumiem, dažādu tautu tetovēšanas paražām, kā arī par Ķīnas tautu tetovēšanas tradīcijām un iemesliem.

Darba 2. daļā stāstīts par minētajiem tetovēšanas gadījumiem dažādos senajos avotos: vēstures hronikās, biogrāfijās, leģendās un pat dzejā. Informācija tika sadalīta 5 apakšnodaļās – tetovējums kā „barbaru” tautu pazīme; tetovējums kā sods par izdarīto noziegumu; grafiskais un teksta tetovējums; vergu un konkubīņu tetovējums, tetovējums kā grima mākslas sastāvdaļa un tetovējums kā sods, kā aizsargs pret bēgšanu un kā zvēresta apliecinājums.

Darba 3. daļa apraksta mazākumtautību tetovējumus, to tetovēšanas tradīcijas un iemeslus. Tiek apskatīts daj, derun un li mazākumtautību dzīvesveids un paražas.

Ķīniešu īpašvārdi, termini un nosaukumi, kas parādīsies darbā, tiks rakstīti Pētera Pildegoviča piedāvātajā latviskotajā transkripcijā, aiz kuras sekos tradicionālais ķīnzīmju pieraksts. Starptautiskā piņiņ transkripcija tiks izmantota zemsvītras paskaidrojumos.

1. Tetovējums kā sociālā vēstule

1.1. Tetovēšanas māksla pasaulē

Tetovēšana ir permanents ķermeņa izmainīšanas veids. Tetovēšana nozīmē pigmenta ievietošanu zem ādas ar adatām, kauliem, nažiem vai citiem instrumentiem, ar mērķi izveidot dekoratīvu zīmējumu. Liecības par tetovēšanu tika atrastas visos pasaules kontinentos, kā arī uz vairākuma salu. Senākā liecība par tetovēšanu tiek datēta ar Neolīta periodu Eiropā un Ēģiptē. Sākot ar 1000. gadu p.m.ē. liecības par tetovēšanu parādās gandrīz visur.¹

Vārdu „tetovējums” uz Eiropu atveda eiropiešu jūrasbraucēji, kuri sastapās ar tetovēšanas tradīciju Taiti, Havaju un Samoa salās. Taiti valodas vārds *ta tatau*, kas nozīmē „iecirst brūci divas reizes”, tika pārtulkots mūsdienu vārdā *tetovējums*. Pirms tam tetovējums Eiropā un Amerikā bija zināms kā *caurduršana*, jo tetovējums tika taisīts, ievietojot tintē izmērcētu adatu cilvēka ķermenī.²

Gluži kā jebkāda cita veida tradicionālām mākslām, tetovējumiem bija gan estētiskā, gan funkcionālā nozīme. Tetovējumi varēja būt skaisti kā zīmējums pats par sevi, bez tam, tie varēja izteikt arī dažādu informāciju par šo tetovējumu īpašnieku un viņa vietu sociālajā grupā. Tetovējumi tika izmantoti sodīšanas nolūkos (kā vergu un noziedznieku zīmes), tos izmantoja lai atzīmētu un pavēstītu par piederību kādam klanam vai kultam, lai parādītu reliģisko, cilts piederību vai ģimenes stāvokli, tādejādi tie vēsturiski vienmēr ir kalpojuši kā sociālā zīme. Tetovējumi ir arī piederības vai izslēgšanas zīme. Savu saziņas funkciju tetovējumi pilda ne tikai pateicoties vienkāršai zīmes un zīmes nozīmes atbilstībai. Tie nodrošina saziņu arī caur krāsām, stilu, izpildījuma veidu un atrašanās vietu uz ķermeņa. Tradicionāli tetovējumi tika zīmēti uz ķermeņa redzamajām daļām – tā, lai citi cilvēki tās varētu „izlasīt”.³ Senatnē pārvērtība ar tetovējuma palīdzību tika izmantota darba, rituālajos, mākslinieciskajos vai arī sodīšanas nolūkos. Pārvērtības darba nolūkos varēja būt saistītas, piemēram, ar medībām un balstījās uz sevis saistīšanu ar noteiktu dzīvnieku, kas neparedzēja vienota koptēla izveidi. Rituālo pārvērtību mērķis bija „dzīvā gara” izveidošana, piemēram,

¹ DeMello, Margo. „Encyclopedia of body adornment”. Westport, Connecticut and London, Greenwood press, 2007. 265. - 266. lpp

² DeMello, Margo. „Encyclopedia of body adornment”. Westport, Connecticut and London, Greenwood press, 2007. 265. - 266. lpp

³ DeMello, Margo. „Encyclopedia of body adornment”. Westport, Connecticut and London, Greenwood press, 2007. 266. lpp

zemkopības rituālā totēma atveide. Vēlāk tetovējumi tika izmantoti arī tīri mākslinieciskajiem nolūkiem un kā tādi attīstīja estētiskos priekšstatus.⁴

Tetovēšanas māksla ir aptuveni 6 tūkstošus gadu sena, un bija izplatīta visos kontinentos, ko apliecina arheoloģiskie pētījumi. Piemēram, Alpos tika atrasts Bronzas laikmeta cilvēks, kas bija nogulējis ledāja sasalmā vairāk par 5 tūkstošus gadu un uz kura ķermeņa saglabājās tetovējumu pēdas. Vairākums viņa tetovējumu bija ļoti vienkārši – tie sastāvēja tikai no punktiem un īsām līnijām, kas ļauj pieņemt, ka jau tik senajā pagātnē cilvēki pielietoja akupunktūru ārstniecības nolūkos. Kopsummā uz šī cilvēka ķermeņa tika atrasti 58 tetovējumi.⁵ Krievijā, Ukopas plato Altajas kalnos tika atrasti kareivja, valdnieka un princeses ķermeņi, kuru vecums attiecas uz 4. gs. p.m.ē. , uz kareivja pleca bija attēlota stirnu medības aina.⁶

Indonēzijas un Polinēzijas ciltis ķermeņa tetovējumā atspoguļoja visus sociāli svarīgus notikumus, arī seja tika tetovēta. Maori ciltis Jaunzēlandē uz sejas nēsā maskveida tetovējumus – *mokko*. Raksti uz sejas kalpo par pastāvīgu kara krāsojumu un par sociālā statusa apliecinājumu. *Mokko* tēli ir tik individuāli, ka tos izmanto arī kā personīgu parakstu vai pirkstu nospiedumus.⁷

Pirmsslāvu tautas tetovējumu veidošanai izmantoja māla spiedogus vai zīmogus – *pintaderus*. Šie savdabīgie zīmogi ar ornamenta elementiem ļāva noklāt ķermeni ar nepārtrauktu rakstu. Pateicoties angļu jūrasbraucējam kapteinim Džeimsam Kukam, kurš 1771. gadā no sava pirmā ceļojuma uz Austrālijas un Jaunzēlandes krastiem atveda iezemieti – Vareno Omai, kurš bija tetovēts no galvas līdz kājām, tetovējums, pēc ilgstošas nepatikas no baznīcas puses, atdzima Eiropā.⁸

Kamēr tetovējums bija vairāku austrumu tautu dzīves sastāvdaļa, Rietumos tetovējumu izmantoja lai apzīmēt noziedzniekus vai zema statusa cilvēkus, tas tika uztverts kā kaut kas apkaunojošs, tādēļ arī izglītotu iedzīvotāju nīsts.⁹ ASV tetovējums kļuva populārs 19. gs. beigās, kad 1891. gadā Semjuels O'Reilijs (Samuel O'Reilly) izgudroja elektrisko

⁴ Авдеев А.Д. „Социальная психология личности.” М.: Наука, 1979. 268 lpp. IN: Шнырёва, О. А. „Татуировка как социальное письмо”, *Вестник Удмуртского университета*. Вып. 1, 2009. 105. lpp

⁵ Медникова, М. Б. «Неизгладимые знаки. Татуировка как исторический источник.» Москва, Языки славянской культуры, 2007. 29. – 30. lpp.

⁶ Шнырёва, О. А. „Татуировка как социальное письмо”, *Вестник Удмуртского университета*. Вып. 1, 2009. 104. lpp.

⁷ Шнырёва, О. А. „Татуировка как социальное письмо”, *Вестник Удмуртского университета*. Вып. 1, 2009. 105. lpp.

⁸ Шнырёва, О. А. „Татуировка как социальное письмо”, *Вестник Удмуртского университета*. Вып. 1, 2009. 105.lpp

⁹ DeMello, Margo. „Encyclopedia of body adornment”. Westport, Connecticut and London, Greenwood press, 2007. 267. lpp

tetovēšanas ierīci, kas ļāva pilnībā izpaust tetovējuma māksliniecisko vērtību. 20. gs tetovējums kļuva ne tikai par subkultūru un modes daļu, bet arī par ikdienas neatņemamu sastāvdaļu.¹⁰

Salīdzinot ar citām pasaules kultūrām, Ķīnā tetovēšana bija maz izplatīta parādība – tā netika izmantota pieaugušo kārtā iesvētīšanas ceremonijās, kā dzimumbrieduma pazīme, laulības statusa apliecinājums vai noteiktas nodarbošanās pazīme. No otras puses, tetovējums kā sods, kā sejas grima sastāvdaļa, kā drosmes pazīme, kā talismans un kā ķermeņa dekors ir tādi tetovējumu veidi, kur Ķīnas tradīcija sakrīt ar dažu citu zemju tradīciju. Toties tetovējuma veids, kurš nav plaši izpētīts, ir dekoratīvais tetovējums – šis tetovējumu veids kalpo par pamatu daudzām teorijām. Cilvēka ķermeņa dekors (dekoratīvs tetovējums) apzīmēja viņu kā tādu, kurš pieder vienai no daudzajām subkultūrām. Viena no acīmredzamākajām ir ielu bandītu grupa, kuru veidoja bijušie karavīri, ieslodzītie vai vergi. Cita cilvēku grupa izmantoja tetovējumu lai iegūt dievišķo aizsardzību vai spēku.¹¹

Ķīniešu avotos nav konsekvences terminoloģijā. Tetovējums kā soda veids ne vienmēr tiek definēts ar vienu vārdu un dekoratīvais – vienmēr ar kādu citu vārdu. Tā pat arī viens nosaukums netiek lietots tikai kādā noteiktajā vēsturiskajā periodā un cits nosaukums – vēlākajā periodā. Daži sastopamie termini ir (ar tulkojumu iekavās) cjin 黥 (apzīmogot, tetovēt), mo 墨 (krāsot ar tinti), ci cjin 刺青 (caurdurt [un padarīt] zilganzaļu), veņšeņ 文身 (apgleznot ķermeni), diao cjin 雕青 (izgrebt un padarīt zilganzaļu), jujan 沮顏 (ievainot seju), venmieņ 文面 (dekorēt seju), limieņ 髡面 (iegriezt sejā), hua mieņ 畫面 (apzīmēt seju), dzoušeņ 鏤身 (izgrebt ķermeni), louti 繡面 (izgrebt ķermeni), sjiumieņ 刻涅 (izšūt [vai dekorēt] seju), kenie 涅子 (padarīt ķīnzīmes tumšākas), cidzi 刺子 (izdurt hieroglifus) un tā tālāk. Dažkārt šie termini tiek lietoti kopā, vairākās variācijās. Pārsvārā, ja ķīnzīmju dzi 字 tetovēšana parādās kādā definīcijā, tas attiecas uz sodīšanu, bet ne visos gadījumos. Un pretēji – ja tiek izmantots jēdziens, kurš nozīmē *izgreznot* vai *dekorēt*, tas ne vienmēr nozīmē, ka tetovējums tika izdarīts brīvprātīgi dekoratīvajos nolūkos.¹²

1.2. Āda kā organisma robeža

¹⁰ Шнырёва, О. А. „Татуировка как социальное письмо”, *Вестник Удмуртского университета*. Вып. 1, 2009. 104. lpp.

¹¹ Reed, Carrie E. „Tattoo in Early China” *Journal of the American Oriental Society*, Vol. 120, No. 3 (Jul. - Sep., 2000). 375. lpp

¹² Reed, Carrie E., „Early Chinese Tattoo” *Sino-Platonic Papers*, No 103, 2000. 3. lpp.

Pirms sākt pētīt tetovēšanu un tās iemeslus, ir vērts izpētīt ķīniešu un rietumnieku cilvēka ķermeņa uztveres atšķirību. Ja rietumos cilvēka ķermeņa kults ir bijis zināms jau kopš Senās Grieķijas laikiem, tad, „neviens ķīniešu mākslinieks nekad nav attēlojis kailus cilvēku ķermeņus kā kultūras ziņā definētu anatomisku figūru un virsmu kopumu, kas tik izcili parādās rietumu kultūrā.”¹³ No rietumnieka skatu punkta rodas sajūta, ka cilvēka ķermenis Ķīnas mākslā ir „bezpersonisks”, „nemateriālistisks” objekts, salīdzinot ar ķermeņa uztveri Rietumu kultūrā. Te ir manāma zināma atšķirība starp austrumu un rietumu cilvēka ķermeņa uztveri.¹⁴

Piemēram, savā pētījumā par ķermeņa uztveri daoismā vēsturnieks Žans Levi (Jean Levi) apgalvo, ka daoismā ķermenis tiek uzskatīts par Visuma kopiju, par kosmosu. Ķermenis satur sevī Visumu – floru un faunu, sabiedrību un celtnes, valdību; tas, caur 9 transformācijām sasauca ar Visuma kosmoģenēzi, t.i., attīstās no embrija līdz cilvēka ‘pabeitai formai’. Ķermenis daoismā tiek uzskatīts par sakrālu, tādu, kas parādās pasaules centrā un ir vislielākais dārgums.¹⁵

Toties konfuciānismā pastāv uzskats, ka ķermenis ir vecāku dota dāvana, kura ir jāciena un jā saglabā „tīra”. Tetovēšanas vēstures pētnieks Martens van Dinters (Maarten van Dinter) stāsta, ka ap 500. gadu p.m.ē. Konfūcijs pasludināja morālo kodeksu, pēc kura civilizētiem cilvēkiem būtu jādzīvo. Šīs normas ietvēra arī vecāku un senču cienīšanu un godāšanu. Jebkura tīša ķermeņa kropļošana, kā piemēram matu skūšana vai tetovēšana tika uzskatīta par visas ģimenes aizvainošanu. Ķīnieši norobežojās no apkārt ķīnai dzīvojošām „mežonīgām” ciltīm, kā arī no pašu sabiedrības zemākajām sociālajām grupām, noliedzot šo grupu paražas, tostarp, tetovēšanu.¹⁶

Būdams, iespējams, pirmais un neapšaubāmi acīm redzams audekls, uz kura var tikt atzīmētas un izlasītas atšķirības starp cilvēkiem, āda ir bijusi antropoloģijas un citu ar to saistītu nozaru intereses avots no senākajiem eksotisku cilvēku aprakstiem līdz postmodernisma teorijām par ķermeņa lomu mūsdienu sabiedrībā. Āda kā uzskatāms

¹³ **Hay, John.** „The Body Invisible in Chinese Art?”, London: Reaktion books, 1994. IN: Poskaite, Loreta. „The Treatment of Human Body in Chinese Traditional Culture: Reconsidering Chinese and Western Perspectives”. *Eastwards. Western Views on East Asian Culture.* ed. F Kraushaar. Bern: „International Academic Publishers”, 2010., 258. lpp

¹⁴ **Poskaite, Loreta.** „The Treatment of Human Body in Chinese Traditional Culture: Reconsidering Chinese and Western Perspectives”. *Eastwards. Western Views on East Asian Culture.* ed. F Kraushaar. Bern: „International Academic Publishers”, 2010., 258. lpp.

¹⁵ **Poskaite, Loreta.** „The Treatment of Human Body in Chinese Traditional Culture: Reconsidering Chinese and Western Perspectives”. *Eastwards. Western Views on East Asian Culture.* ed. F Kraushaar. Bern: „International Academic Publishers”, 2010., 266. lpp

¹⁶ **van Dinter, Maarten Hesselt** “The World of Tattoo”. Amsterdam: KIT Publishers, 2005. IN: Marczak, Agnieszka, "Tattoo World". *Honors Projects Overview.* 2007. Paper 29. http://digitalcommons.ric.edu/honors_projects/29 [skatīts 05.05.2012]

individuālās identitātes un kultūras atšķirības parādīšanas veids nav tikai lielas uzmanības avots daudzās kultūrās. Tā ir temats arī daudzveidīgiem zinātniskajiem pētījumiem humanitārajās un sociālajās zinātnēs. Mūsdienās arheologi un vēsturnieki „pārraksta” ķermeņa vēsturi, izmantojot pierādījumus no tikko atklātiem seniem apbedītiem ķermeņiem, mākslas darbiem un tekstiem.¹⁷

Kopš senatnes cilvēks tiecas savas dzīves notikumus atspoguļot uz sava ķermeņa. Tā ir senatnēja ķermeņa apgleznošana, tetovējums, kas ir saistīts ar redzamo virsmu – tas, kas kaut ko parāda vai nosedz.¹⁸ Zīmju uzrādīšanas process cita acu skatienam ir saistīts ar mitoloģizācijas procesu: var uzrādīt neeksistējošas zīmes vai arī uzrādīt tās izvēles kārtībā, tiecoties kontrolēt vai pat manipulēt ar citu cilvēku iespaidiem. Svētas zīmes uz ādas (senatnējs ornaments), tetovējumi, sakrifikācijas, pirsings, apgrauzīšana ir sava veida atgriešanās pie ādas kā virsmas, uz kuras eksponēt savas izjūtas un uzskatus. Bet ādai nav tikai satura nesēja nozīme. Tā kalpo kā sava veida šķērslis, robežlīnija, kas ar savu esamību vien norāda uz svešā eksistenci. Par šo īpatnību vācu filozofs Edmunds Huserls ir teicis: „Aiz jebkuras līnijas, taipus, atrodas svešinieks”¹⁹

Viena no pieejām ķermeņa sociālās funkcijas pētīšanai ir ķermeņa kā robežas starp cilvēka iekšējo pasauli un apkārtējo vidi, uztveršana. Antropoloģijā ķermeņa kā robežas pētīšanai ir sena vēsture. Piemēram, 20. gadsimta franču sociālantropologs un filozofs Klods Levī – Stross (Claude Levi-Strauss) diskutēja par ķermeni, kā par virsmu, kurā tiek atspoguļota kultūra. Viņš deva piemēru: „Maori cilšu tetovējumu mērķis ir ne tikai iemūžināt zīmējumu ķermenī, bet arī iekalt prātā visas kopienas tradīcijas un filozofiju.”²⁰

Sociālajā pasaulē ķermenis, būtībā, ir sliekšnis, aiz kura atrodas individuālo eksistenciālo teritoriju robežas. Sociālajā pasaulē un norobežotajā vidē viss ir sadalīts ar to saturošajiem ķermeņiem. Pāri šim sliekšnim iet ārējās pasaules notikumu plūsma – un tas aiztur sevī noteiktu ārējo iedarbību, lai tai pat brīdī izmainītos, reaģējot uz šo iedarbību. Bet robeža ne tikai sadala, tā arī savieno. Ja šo sliekšni saprot kā sprieguma robežu vai ādas nospriegojumu, kas ir dots katram un tiek uztverts atklāti, tad ādas pārsega aizsargfunkcija kļūst par robežas funkciju, kas atdala organisma iekšējo (psihisko) stāvokli no apkārtējās vides.²¹

¹⁷ Schildkrout, Enid. „Inscribing the body” *Annual Review of Anthropology*, Vol. 33 (2004) 331. lpp

¹⁸ Шнырёва, О. А. „Татуировка как социальное письмо”, *Вестник Удмуртского университета*. Вып. 1, 2009. 103.lpp

¹⁹ Шнырёва, О. А. „Татуировка как социальное письмо”, *Вестник Удмуртского университета*. Вып. 1, 2009. 103.lpp

²⁰ Schildkrout, Enid. „Inscribing the body” *Annual Review of Anthropology*, Vol. 33 (2004) 331. lpp

²¹ Шнырёва, О. А. „Татуировка как социальное письмо”, *Вестник Удмуртского университета*. Вып. 1, 2009. 104.lpp

Ādu kā savdabīgu pārsegu, aizsargājošu un ļoti jūtīgu pārvalku, nevar izmainīt ar ārējo ietekmi. Āda ir robeža starp reālo un virtuālo, laicīgo un sakrālo, apslēpto un acīmredzamo, virspusējo un dziļo. Vienotība veidojas kā savdabīga ķermeniska shēma – vienota ķermeņa ārējās un iekšējās uztveres psihiska forma.. Franču dzejnieks un filozofs Pauls Valeri kādreiz ir teicis, ka visdziļākais mūsos ir āda un mēs dzīvojam uz savas ādas virsmas. Visi cilvēka eksistences notikumi atspoguļojas uz viņa paša ādas. Āda ir vistuvāk apkārtējai pasaulei, sava veida sliekšnis starp ārējo un iekšējo, savu ķermeni un svešinieka ķermeni.²²

Jāpiebilst, ka tetovēšana kalpo kā saziņas veids dažādās nozīmēs. Tā sastāv no vāji saistītiem elementiem, kuri iegūst jēgu tikai noteiktajā saziņas kontekstā. Tetovēšana soda nolūkos ir likuma izpausmes forma. Jurisprudence izmanto tetovēšanu lai apzīmēt, „apzīmogot” un apkaunot noziedznieku. Šis tetovēšanas veids manāmi atšķiras no citiem komunikācijas ziņā. Kaut arī izmanto tās pašas tetovēšanas metodes, tomēr tā saucamā Medicīniskā tetovēšana arī nav pieskaitāma pie tetovēšanas veidiem, kuri nodod kādu informāciju. Tetovēšana šajā gadījumā tiek veikta medicīniski, to piemēro rekonstrukcijas vai diagnostikas nolūkos. Šīs zīmes ir veids, kā medicīna cenšas atjaunot veselību. Noteiktu ķermeņa vai ādas daļas rekonstruējošie tetovējumi nevar būt nosaukti par īstiem tetovējumiem komunikācijas ziņā. Un ja šādas zīmes piesaista uzmanību, visticamāk tās netiks apskatītas tādā pašā veidā kā citas, nemedicīniskos nolūkos, veidotas (atšķirībā no, piemēram, grafiskiem tetovējumiem). Līdzīgi, „permanentā grima” vai kosmētiskie tetovējumi netiek veidoti saziņas nolūkos. Piemēram, kosmētiska sejas vaibstu izdaiļošana padara tetovēšanu par saziņas līdzekli jau pavisam citā nozīmē. Pretēji medicīniskajam pielietojumam, šis tetovēšanas veids necenšas izārstēt, bet gan izdaiļo un no jauna akcentēt jau eksistējošas fiziskas īpašības.²³

2. Tetovējumi Ķīnas senajos tekstos

Tetovēšanas māksla bija izplatīta Ķīnā pārsvarā mazākumtautību starpā, kā piemēram, dulun un dai tautu kultūrā. Dulun tautas sievietes tika tetovētas tiklīdz tās sasniedz pubertāti, ar zīmējumiem, kuru raksts bija atkarīgs no klana, kuram šīs meitenes piederēja. Šie tetovējumi nozīmēja briedumu. Sievietēm tika tetovēti vaigi, zods, āda starp acīm un

²² Шнырёва, О. А. „Татуировка как социальное письмо”, *Вестник Удмуртского университета*. Вып. 1, 2009. 104.lpp

²³ Wymann, Christian. “Tattoo: A multifaceted medium of communication” *MedieKultur. Journal of media and communication research*. No 49, 2010. 49. lpp.

apkārt mutei. Tetovēšanu veica ar bambusa kociņu, kuru mērcēja tintē, kas tika gatavota no pelniem, sajaukti ar ūdeni. Tā pat tika tetovēti arī dai tautas pārstāvji. Tetovēja gan sievietes, gan vīriešus. Vīriešiem tika tetovēts viss ķermenis, sievietēm – seja, rokas, plaukstas – kā pilngadības, brieduma zīme, kā aizsardzība pret ļaunajiem gariem un kā spēka simbols.

Ir vairākas liecības par jue tautu, kuras vīrieši tetovēja ķermeni, izmantojot tetovējumus kā talismani pret ļaunajiem gariem un ūdens būtnēm, kuras varētu apdraudēt šos vīriešus. Šajā gadījumā tetovējumiem tika piešķirts maģisks spēks.

Imperiālajā Ķīnā tetovēti tika arī noziedznieki. Šajā gadījumā tetovējums tika izmantots kā soda veids. Tetovējums uz sejas uz mūžu apzīmogo cilvēku kā noziedznieku. Šāds soda veids bija īpaši nežēlīgs, jo skāra ne tik daudz cilvēka fizisko, cik morālo stāvokli – tetovējums uz mūžu palika uz cilvēka ķermeņa, atgādinot apkārtējiem par šī cilvēka pagātni, tādejādi padarot cilvēka eksistenci sabiedrībā par nepanesami grūtu un bieži vien neiespējamu.

2.1. Tetovējums kā „barbaru” tautu īpatnība

No vēsturiskiem pierakstiem, dzejas un citiem avotiem ir zināms, ka daudzas tautas, kas nāk no kaimiņzemēm apkārt Vidus Valstībai (Džunguo 中国), tetovēja savus ķermeņus. Vairākums liecību piemin barbarus *manji* 蠻夷 – plašu jēdzienu, kas attiecas uz dažādām ciltīm no reģioniem uz dienvidiem no Jandzi upes, tādiem, kā mūsdienu Guandžou, Džedzjan un Ziemeļu Vjetnamu. Termins *manji* (ar nozīmi – barbari) parasti tiek saprasts kā vispārīgs apzīmējums ne ķīniešu tautām uz dienvidiem no Jandzi, ieskaitot visu teritoriju līdz Guandun un Vjetnamai uz dienvidiem un līdz Džedzjan un Dzjansji un ziemeļiem. Dažos gadījumos ķīniešu literātu komentāri par šiem cilvēkiem norāda uz ieinteresētību un dažkārt tie ir diezgan vienkārši atsevišķu etnogrāfisku detaļu pieraksti, kas atšķīra šos cilvēkus no civilizētu (haņ ķīniešu) cilvēku vairākuma. Laiku pa laikam pieraksti atklāja tendenci pieņemt citu cilvēku paražas kā pretdabiskas, bet ne vienmēr nīstamas.²⁴

„Džaņguoce” 戰國策 (Karojošo valstu stratēģijās)²⁵ ir rindkopa, kurā valdnieks uzsver, ka viņa ļaudīm (padotajiem) nevajadzētu principiāli sekot kādai dominējošai paražai, bet, ka apgērbs un paražas var tikt pielāgotas situācijai. Viņš piemin, ka oujue²⁶ tauta 甌越之

²⁴ Reed, Carrie E., „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 4. lpp.

²⁵ „Džaņguoce” 戰國策 (Karojošo valstu stratēģijās) – 1. gs. p.m.ē. politikas vēstures grāmata

²⁶ Agrākais nosaukums tag. Džedzjanas provinces austrumu daļai.

民 tiek aprakstīta kā tauta ar pinkainiem matiem, tetovētiem ķermeņiem, iegravētiem ieročiem un tikai vienu piesegtu plecu. Par jue un oujue tautām Tan dinastijas vēsturnieks Edvards Šafers (Edward H. Schafer) saka: „Viss, ko mēs varam droši pateikt, ir tas, ka haņ ķīniešu tautai no Jandzi upes robežas jue (vjet) bija vairāk vispārīgs termins, lai apzīmētu piekrastes tautas uz dienvidiem no Jandzi, kamēr ou un lo (Lak) apzīmēja dažas viņu cilšu vienības.”²⁷ Šīs īpatnības, viņš apgalvoja, liekas dīvainas tikai tāpēc, ka mēs esam neziņā par tiem. Ķīniešiem būtu jāiepazīstas ar šīm tradīcijām un, ja nepieciešams, jāpieņem tās. Jautājums par to, vai kāda cilvēka uzvedība ir pieņemama, ir svarīgāks par savu tradīciju piekopšanu. „Šidzi” 史記 (Vēsturnieka pierakstos)²⁸ var lasīt par diviem viedajiem, kuri pieņēma maņ barbaru no Dzjin (Dzjinmaņ 荆蠻) paražas un pat aizgāja tik tālu, ka tetovēja savas sejas un nogrieza matus.²⁹

Senajos pierakstos visai bieži parādās hieroglifs jue 越. Bet ko tieši „jue” nozīmē? Tas var apzīmēt gan kultūru, gan tautu, gan valsti. Kad hieroglifs sākotnēji parādījās vēsturiskajos dokumentos, tas attiecās uz Austrumu Džou valsti, kura radās Džedzjan provincē no 7. līdz 4. gs. p.m.ē.. Kaut arī tā eksistēja īsu laika periodu, tomēr Jue valsts ievērojami iespaidoja šī laika posma vēsturiskos notikumus, kuri ir aprakstīti vēstures traktātā „Dzuo Džuan” 左傳. Ļaudis, kas dzīvoja šajā valstī, saucās „cilvēki no Jue” un no vēsturiskas literatūras var nojaust, ka Centrālā līdzenuma (中原 Džunjuan) iedzīvotāji uzskatīja jue par mazāk civilizētiem, nekā viņi paši. Piemēram, vēsturnieks Sima Cjeņ, 1. gs. p.m.ē. grāmatas „Šidzi” nodaļā „Jue van gou dzjeņ ši dzja” 越王勾踐世家, nosodoši pieminēja, ka Jue cilvēkiem bija īsi mati, viņi tetovēja savus ķermeņus un ģērbās drēbēs, pagatavotām no augiem.. Pretēji, cilvēki no Centrālā līdzenuma nēsāja garus matus un sasēja to pienācīgi ar matu sprādzi; netetovēja savus ķermeņus, ģērbās greznajos audumos kas taisīti no zīda un deva priekšroku dzīvošanai pilsētu centros.³⁰

²⁷ Schafer, Edward H. „The Vermillion Bird” In: Reed, Carrie E., „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 5. – 6. lpp.

²⁸ Shiji 史記 (Vēsturnieka pieraksti) – Haņ dinastijas vēsturnieka Sima Cjeņ darbs, 2. gs. p.m.ē.

²⁹ Sima Qian 司馬遷, Shiji 史記 Beijing, Zhonghua shuju, 1975, 4.115. In: Reed, Carrie E., „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 5. – 6. lpp.

³⁰ Peters, Heather, „Tattooed Faces and Stilt Houses: Who Were the Ancient Yue?” Sino-Platonic Papers, No 17, 1990. 2. lpp.

Grāmata „Haņ šī vaidžuaņ” 韓時外轉 (Haņ kunga ārējie komentāri par Dzejas kanonu)³¹ satur amizantu anekdoti par sūtni, kuru Jue valdnieks sūtīja uz Dzjin 荆 valsti.³² Kāds Dzjin valsts ierēdnis palūdza atļauju pirmajam satikt jue sūtni, jo jue bija barbaru tauta. Dzjin ierēdnis norādīja jue sūtnim, ka tam būs jāvelk galvā cepure, ja viņš grib tikties ar civilizētas valsts valdnieku. Jue sūtnis iebilda, teikdams, ka jue tauta bija spiesta apmesties upes apvidū un patlaban tiek asociēta nevis ar varenu un civilizētu tautu, bet gan ar dažādām ūdens būtnēm. Viņš turpināja, teikdams ka jue tauta apmetās tur tikai pēc tam, kad tetovēja savu ķermeni un nogrieza matus (domājams, ka aizsardzības nolūkos šajā bīstamajā vidē). „Tagad esmu ieradies jūsu cienījamā valstī un jūs uzstājīgi sakāt, ka es varēšu tikties ar valdnieku tikai tad, ja uzvilksu cepuri. Ja tā, tad kā būtu, ja jūsu vēstnieks ierastos Jue valstī un no savas puses būtu spiests nogriezt savu degunu, apzīmogot sevi, tetovēt savu ķermeni un nogriezt matus pirms tikties ar valdnieku?”³³ Dzjin valdnieks iznāca ārā un visa galma priekšā iepazīstināja auditoriju ar šo gudro un asprātīgo Jue valsts sūtni.³⁴ Tāds pats stāsts ir lasāms daoisma traktāta „Džuandzi”³⁵ pirmajā nodaļā. Te mēs lasām par Sun 宋 dinastijas iedzīvotāja veltīgiem mēģinājumiem pārdot ceremoniālās cepures īsmatainam, tetovētam Jue iedzīvotājam.³⁶

Agrīnās Haņ dinastijas filozofa un rakstnieka Jan Sjun 揚雄 (53. – 18. g. p.m.ē.) sarakstītajā „Julie fu” 羽獵賦 (Putnu medību rapsodijā) imperators pavēl peldētājiem no tetovēto cilvēku vidus noķert priekš viņa ūdens būtnes. Šī avota vietā labāk dot ķīniešu valodas avotu no interneta. Nav skaidrs, kā tetovējumi aizsargāja šos peldētājus, iespējams tas darbojās kā vienkāršs amulets, bet ir arī iespējams uzskats, ka tetovējums padarīja peldētājus atšķiramus (un tādēļ pasargātus) no noteiktām bīstamām ūdens būtnēm, un darbojās maģiskā veidā.³⁷

³¹ Haņši vaidžuaņ (Hanshi waizhuan) 韓詩外傳 – „Haņ kunga ārējie komentāri par Dzejas kanonu”. Komentāru kopums, kas balstās uz histriografiskiem avotiem, kurus ievāca Haņ dinastijas konfuciānisma domātājs Haņ Jins (Han Ying) 韓嬰. Viņš ir autors arī „Iekšējiem komentāriem par Dzejas kanonu” – Haņši neidžuaņ 韓詩內傳

³² Džou periodā Dzjin bija teritorija, kuru vēlāk sauca par Ču. Tā bija lielākā Karojošo valstu perioda valsts, kura iekļāva sevī daļas no mūsdienu Sičuāņas, Hubejas, Hunaņas, Dzjansji, Aņhui, Šaansji, Hunaņas un Dzjansu provincēm.

³³ **Reed, Carrie E.**, „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 6. lpp.

³⁴ **Reed, Carrie E.**, „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 6. – 7. lpp.

³⁵ “Džuandzi” 莊子 – slavens daoisma traktāts, kura autors ir Ķīnas 4.gs. p.m.ē. filozofs Džuandzi.

³⁶

Ancient Chinese Text database. „Zhuang Zi” 莊子 - Enjoyment in Untroubled Ease 逍遙遊
<http://ctext.org/zhuangzi/enjoyment-in-untroubled-ease> [skatīts 21.05.2012]

³⁷ **Reed, Carrie E.**, „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 8. lpp.

„Lidzji” 禮記 (Rituālu pieraksti) apraksta austrumu ji 夷 barbarus kā cilvēkus ar izspūrušiem matiem un tetovētiem ķermeņiem, kā arī apgalvo, ka dažas iedzīvotāju grupas ēd jēlu gaļu. Kun Jinda 孔穎達 (574. – 648. g. m.ē.)³⁸ atzīmē, ka Jue iedzīvotājiem ir paraža tetovēt savus ķermeņus pašaizsardzības nolūkos (kā talismanus), lai izvairīties no *dzjao* 蛟 - pūķiem. Lai to izdarītu, viņi iegriezta savu ādu un padarīja to tumšāku, ieziežot ar sarkanu un zaļu pigmentu. Rietumu Dzjiņ valsts perioda rakstnieks un dzejnieks Dzuo Si 左思 (250. – 305. g. m.ē.), piemēram, ar apbrīnu raksta par tetovētiem cilvēkiem „Vu du fu” 吳都賦 (Vu valsts galvaspilsētas rapsodijā):

Kareivji ar tetovētām pierēm

Zaldāti ar punktotām pierēm

Tik apbrīnojami izrotāti, kā cirtains pūķis

Un atbilst kog un tja.³⁹

„Vei dži” 魏志 (Vei valsts hronikas)⁴⁰, kas bija sastādītas pirms 297. g. m.ē. apgalvo, ka visi Vo 倭 (mūsdienu Japānas) vīrieši tetovēja savas sejas un ķermeņus. Saskaņā ar tekstu, tas sākotnēji kalpoja ļauno spēku atbaidīšanai ūdenī, bet tagad kalpo arī kā dekoratīvs elements.⁴¹ Citviet „Vei dži” stāstos ir teikts, ka Austrumu jūrā ir sala, kuru apdzīvo tikai sievietes. Viņas nēsā tādas pašas drēbes, kā ķīniešiem, bet viņu piedurknes ir garākas. Vienreiz viena sieviete no šīs tautas tika izglābta dzīva no ūdens, no saplīsušas laivas. Uz viņas kakla bija vēl viena seja. Viņa neko neēda, tāpēc viņa nomira.⁴² Šeit minētā otrā seja, iespējams, bija tetovējums.

³⁸ Tan dinastijas laika konfuciānists

³⁹ Angļu tulkojumā izmantota modificētā senķīniešu izrunas transkripcija kog un tja vārdu *dzjao* 蛟 (pūķis ar ragu) un *či* 螭 (pūķis bez raga) atveidei. **Reed, Carrie E.**, „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 7. lpp.

⁴⁰ „Vei dži” 魏志 (Vei valsts hronikas) ietilpst „Saņguodži” 三國志 (Trīs valstu hronikās) – vēstures grāmatā, kas apraksta katras no tā saucamajām *Saņguo* 三國 (Trīs valstīm) – Vei valsts (*Veiguo*, 魏國), Šu valsts (*Šuguo*, 屬國) un Vu valsts (*Vuguo*, 吳國) vēsturi.

⁴¹ Chen Shou 陳壽 (233-297), *Sanguo zhi* 三國志 (Chronicles of the Three Kingdoms) (Beijing: Zhonghua shuju, 1959), 30.854-856. IN: **Reed, Carrie E.**, „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 8. lpp.

⁴² Chen Shou 陳壽 (233-297), *Sanguo zhi* 三國志 (Chronicles of the Three Kingdoms) (Beijing: Zhonghua shuju, 1959), 30.847 IN: **Reed, Carrie E.**, „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 8. - 9. lpp.

„Saṅguo dži” 三國志 hronikā ziņots arī par to, ka Japānas arhipelāga iemītnieki veidoja tetovējumu, kas klāja visu viņu ķermeni, ar nolūku izbēgt no jūras dieva lāsta. Šo ziņojumu apstiprina māla figūriņas ar zīmējumiem uz sejas.⁴³

Saskaņā ar „Naņ ši” 南史 (Dienvidu dinastiju vēsturi)⁴⁴, vairāk nekā 7 000 li (1 li = 1/3 jūdzes) uz ziemeļaustrumiem no Vo tautas atrodas Veņšenguo 文身國 (Tetovēto cilvēku valsts). Iedzīvotāju ķermeņi ir izgreznoti (acīmredzot, ar tetovējumiem) kā dzīvnieku āda, uz viņu pierēm ir 3 atzīmes. Tie, kuriem šīs zīmes ir taisnas, pieder aristokrātu slānim, tie, kuriem šīs zīmes ir nelielas, pieder zemākajam slānim. Kaut arī viņi dzīvo mājās, viņi nav pilsētnieki, bet gan ir vienkārši laucinieki. Viņu valdnieku rezidence ir dekorēta ar zeltu, sudrabu un dārgakmeņiem, un dārgakmeņi tiek izmantoti naudas vietā. Tan dinastijas vēsturnieks Li Jeņšou 李延壽 (Li Yanshou) piebilst, ka parasti viņi izmanto sišanu noziegumu sodīšanai, bet par noziegumiem, kas pieprasa lielāku sodu, viņi iemet pārkāpēju pie nikniem mežonīgiem dzīvniekiem, kur noziedznieks tiek apēsts dzīvs. Ja cilvēks nav vainīgs, zvēri izvairīsies no viņa un ja viņš paliek neievainots (neapēsts) visu nakti, viņam tiek piedots.⁴⁵

„Sui šu” 隋書 (Sui dinastijas vēsture)⁴⁶ var lasīt par Liucjiuguo 流求國 (mūsdienu Taivānas) iedzīvotājiem, kuri ēd ar rokām. Sievietes tetovē savas rokas ar tušu, ar čūsku un kukaiņu ornamentiem, toties vīrieši noskuj visus matus no sava ķermeņa.⁴⁷

„Sjiņ Tan šu” 新唐書 (Tan dinastijas jaunajā vēsturē)⁴⁸ ir uzskaitītas vairākas tautas, kas praktizē tetovēšanu. Starp tām ir 3 dienvidu maņ barbaru tautas: sjiudzjao 繡腳 (izšūtas [dekorētas] kājas), kuri tetovē zīmējumus no potītes līdz ikriem; sjiemieņ 繡面 (izšūta seja), kuri tetovē savas sejas melnas, kā arī diaoti 雕題 (izcirsta pierē), kuri tetovē gan seju, gan ķermeni. Līdz ar tiem ir arī cilvēki, kas caurdur savus degunus un caurumā iever gredzenus vienu pēdu diametrā, kas nokarājas zemāk par žokli. Šajā pašā tekstā var lasīt par kirgīziem,

⁴³ Медникова, М. Б. «Неизглядимые знаки. Татуировка как исторический источник», Языки славянской культуры, Москва, 2007. 72. lpp

⁴⁴ „Naņ ši” 南史 (Dienvidu dinastiju vēsture) ir *Naņčao* 南朝 (Dienvidu dinastiju) vēstures grāmata, kurā ir aprakstītas 4 dienvidu dinastiju: Liu - Sun 劉宋 dinastijas (420.-479. g.), Naņ Cji 南齊 (Dienvidu Cji) dinastijas (479.-502. g.), Lian 梁 dinastijas (502. – 557. g.) un Čen 陳 dinastijas (557.-589. g.) vēsture. Šīs grāmatas autors ir Li Jeņšou 李延壽 (Li Yanshou).

⁴⁵ Li Yanshou 李延壽 (fl. 629), *Nan shi* / 南史. Beijing: Zhonghua shuju, 1975,79. IN: **Reed, Carrie E.**, „Early Chinese Tattoo” *Sino-Platonic Papers*, No 103, 2000. 9. lpp.

⁴⁶ „Sui šu” 隋書 (Sui dinastijas vēsture) ir oficiālā Sui 隋 dinastijas vēsture. Sui dinastija bija spēcīga, bet īslaicīga dinastija (589.- 618. g.), kas pēc gandrīz 400 gadu sadrumstalotības spēja apvienot Ķīnu.

⁴⁷ **Reed, Carrie E.**, „Early Chinese Tattoo” *Sino-Platonic Papers*, No 103, 2000. 9. lpp

⁴⁸ „Sjiņ Tan šu” 新唐書 (Tan dinastijas jaunā vēsture) ir Tan 唐 dinastijas vēstures grāmata. Tan dinastija (618.-907. g.) sekoja pēc Sui dinastijas. Tā izplatīja ķīniešu kultūru ārpus valsts robežām, kā arī aktīvi pieņēma citu kultūru īpatnības.

kuru vīrieši tetovēja savas rokas, tādejādi izrādot varonību, un kuru sievietes tetovēja pakausi pie kakla kā precētas sievietes statusa apliecinājumu.⁴⁹

2.2. Tetovējums kā sods par izdarīto noziegumu

Tetovējums tika uzskatīts par ārkārtīgi efektīvu soda viedu Ķīnā vēstures ilgākajā posmā. Kaut arī mums nav droši ticamas informācijas par laiku pirms Džou dinastijas, no Džou (1100.-256. g. p.m.ē) un Haņ (206. P.m.ē. – 221. m.ē.) periodā rakstītiem tekstiem var secināt, ka noziedznieku tetovēšana vai apzīmogošana bija, plaši izplatīta senatnē, kā arī vairākās vēlākās dinastijās, kurām par to bija autentiski pieraksti.

Neapšaubāma ir tetovēšanas un citu fizisko sodu veidu efektivitāte, kas balstās uz kauna par to, ka noziedzniekam nāksies no jauna iekļauties sabiedrībā apstākļos, kad daļa no viņa ķermeņa ir sakropļota vai pat amputēta un tādejādi šis cilvēks tiek apzīmēts kā uzticības necienīgs. Kopš senatnes un pat līdz nesenajiem laikiem pastāvēja zināmi aizspriedumi, saistīti ar nespēju saglabāt savu fizisko ķermeni. Ja kāds nespēj uzturēt ķermeni neskartu un neaptraipītu, viņš nespēj izpildīt vienu no svarīgākajiem dēla pienākumiem un apkaunoja savu ģimeni – tās pagātni, tagadni un nākotni. „Sjao dzjin” 孝經 (Vecāku cienīšanas kanona)⁵⁰ sākumā Konfūcijs saka savam māceklim Dzendzi 曾子, ka godbijība ir vissvarīgākā lieta civilizētajā pasaulē un ka godbijības pamats ir izvairīšanās no ādas, matu un ķermeņa savainošanas, jo to cilvēks iegūst no saviem vecākiem. Šāda sociāla spiediena esamība padarīja tādus sodus kā ādas ievainošana ar tetovējumu vai spiedogu par lietu, no kuras ķīnieši baidījās.⁵¹

Džou dinastijas vēstures grāmatā „Šanšu 尚書 (Ievērojamie dokumenti) ir vairākas rindkopas, kur tetovējums tiek pieminēts kā viens no senatnējiem fiziskajiem sodiem par noziegumu. Nodaļā ar nosaukumu „Tan ši” 湯誓 (Tan lāsts) ministrs Ji Jiņ iesaka valdniekam Tan, Šan dinastijas dibinātājam, apgalvojot ka šeit ir dižciltīgas amatpersonas un pat prinči kas piedalās aktivitātēs, kā piemēram dziedāšana un dejošana dzērumā; viņi cieš no atkarības no labklājības, sievietēm un medībām; viņiem nav vajadzīgi viedo senču vārdi, viņi nav godbijīgi un tā tālāk. Ministrs, kurš neatbilst šādam valdniekam, ar mērķi pārāudzināt to, tiks sodīts ar apzīmogošanu vai tetovēšanu. Citā vietā grāmatā tiek minēti miao tautas cilvēki,

⁴⁹ Reed, Carrie E., „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 9. – 10. lpp

⁵⁰ „Sjao dzjin” 孝經 (Vecāku cienīšanas kanons) – konfūciešu klasiskā grāmata (4.-2. gs. p.m.ē.)

⁵¹ Reed, Carrie E., „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 12. – 13. lpp.

viņi tiek kritizēti par pārmērīgu fizisko sodu lietošanu, kā, piemēram, tetovēšanu, ausu, deguna nogriešanu, kā arī ir teikts, ka viņi paļaujas uz šāda veida sodiem vairāk nekā uz labvēlīgām metodēm tautas pārvaldes regulēšanai. Jāpiemin, ka tiek kritizēta šo sodu pārmērīga pielietošana, nevis pielietošana kā tāda.⁵²

Tas, ka tiek pieminēta naudas soda uzlikšana vai simboliskie sodi, kas dažkārt izpaužas kā tetovēšana vai citi miesiskie sodi, liecina par faktu, ka senajā Ķīnā tiešām pastāvēja sodīšanas prakse, kas izpaudās kādu ķermeņa daļu nogriešanā vai iegriešanā tajās. „Šanšu” ir detalizēti aprakstīts, kāda veida sodi ir jāpiemēro, ja ir aizdomas par nozieguma veikšanu. Noziegumi, kas tiek sodīti ar tetovēšanu, tika uzskatīti par zemākajiem jeb vieglākajiem, tāpēc samaksa, ar kuru šo sodu var aizstāt ir vismazākā – sešsimt unces (t.i. simts *huan* 銖) vara. Ja tiesnesis, kas spriež par lietu, nebūs pilnīgi drošs, vai noziedznieka uzvedība attaisno nepieciešamību nogriezt viņam degunu, tad viņam soda vietā ir jāuzliek šim noziedzniekam naudas sods 1200 *huan* apmērā. Naudas sods, kas aizvietotu pēdas vai sēklinieku nogriešanu, ir 3000 *huan*. Nāves sods ir aizvietojams ar 6000 *huan* lielu naudas sodu. Bija noteikti ap 1000 noziegumi, kas parasti tika sodīti ar tetovēšanu, kurus nepilnīgas pārlicēbas gadījumā varēja aizvietoti ar maksājumu. Pie tam bija arī 500 noziegumi, kas prasīja pēdas nogriešanu un 200 noziegumi, kas parasti tika sodīti ar nāvessodu.⁵³ Šī rindkopa demonstrē lielu noziegumu skaitu, kas parasti tiek sodīti ar tetovēšanu un norāda uz iecietības iespējamību, ja noziedznieki ir gana turīgi un , spējīgi radīt tiesnesim šaubas par savu vainu.⁵⁴

Vēstures grāmatā „Šanšu dadžuan” 尚書大專 no Agrīnās Haņ dinastijas var lasīt par citu paražu – galvas apsegšanas ar audumu aizvietošanu ar tetovēšanu un citiem fiziskiem sodiem. Tekstā teikts, ka „Jao un Šun simboliskie sodi” 唐虞之像刑 ietvēra sevī sodu tiem noziedzniekiem, kas pastrādāja ļaunākos noziegumus, nēsāt ohrā krāsotus audumus ar neaizsūtām malām. Tiem, kuri pastrādāja vidēja līmeņa noziegumus, bija jānēsā raibas kaņepju šķiedras sandales un tiem, kur pastrādāja zemākā līmeņa noziegumus, bija jāvalkā melns audums. Pēc tam noziedzniekiem lika doties dzīvot savās dzimtajās pilsētās un ciest kaunu dēļ apkārtējo cilvēku nosodījuma.⁵⁵

⁵² **Reed, Carrie E.** „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 13. – 14. lpp.

⁵³ Šanšu džūšu. 19.15a. Vai sk. Šanšu džēnži 尚書正義 19.249. IN: **Reed, Carrie E.** „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 14. lpp.

⁵⁴ **Reed, Carrie E.** „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 14. lpp.

⁵⁵ Fu Sheng/ 伏勝 Shangshu dazhuan /尚書大專 1B.8a-b IN: **Reed, Carrie E.** „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 15. lpp.

Nav rakstisku pierādījumu, kas parādītu, cik lielā mērā tetovējums un citi miesiskie sodi bija izplatīti Ķīnā senākajā laika posmā. Pat ja sodi tika plaši izmantoti, vēlme izveidot iespaidu par ideālo pagātnes modeli, iespējams, varēja likt vēlīnās Džou un Haņ dinastijas rakstniekiem mazināt svarīgumu, kāds tika piešķirts kropļojošu priekšmetu izmantošanai un tā vietā akcentēt regulāro simbolisko sodīšanu. Tikai sākot no Haņ dinastijas vēstures traktātos ir dokumentēti tetovēšanas fakti par „senajiem laikiem” Piemēram, „Haņ šu” vēstures nodaļā „Sjinfa džī” 刑法志 (Pieraksti par sodiem) ir teikts, ka bija 500 noziegumi, kas bija sodāmi ar tetovēšanu Džou periodā. Teksts turpinās ar apgalvojumu, ka tetovētie cilvēki tika nosūtīti apsargāt pilsētas ieejas vārtus, bet tie, kuriem bija nogriezti deguni, tika sūtīti sargāt caurlaižu punktus. Soda skarbums bija tieši proporcionāls darbavietas attālumam no „civilizētās dzīves” centra. Termins, kas tika izmantots šajā teksta fragmentā, ir *modzuei* 墨罪 (tintes noziegumi), un teksta komentētājs Jaņ Šigu 顏師古 (581-645) piezīme definē to kā *cjin* 黥, terminu, kas visbiežāk tiek lietots, lai apzīmētu sodīšanu ar tetovēšanu.⁵⁶

Kaut arī tetovēšana, līdzīgi kā citi kropļojošie soda veidi, teorētiski tika aizliegta ar Haņ dinastijas imperatora Veņdi 文帝 pavēli 167. g. p.m.ē., acīmredzot, tā tika pielietota kā sods Haņ dinastijas laikā un sadrumstalotības periodā, kas sekoja pēc Haņ dinastijas. Tetovēšana nav pieminēta Tan dinastijas sodīšanas likumos, toties vēstures un *džiguai* 志怪 (anomāliju pierakstu) žanra tekstos ir atrodami pierādījumi šīs tradīcijas turpināšanai. Vēlāk tetovēšana tika atjaunota kā legāls soda veids un ir atrodamas daudzas atsauces uz to Sun 宋朝 (960. - 1279.g.), Juan 元朝 (1271. - 1368.g.) un Cjin 清朝 (1644. – 1912.g.) dinastijās. Tetovēšana bieži tika apvienota ar izsūtīšanu, apliecinājumu, ka „aptraipīts” cilvēks tiks pārvietots pēc iespējas tālāk no likumpaklausīgajiem, civilizētajiem cilvēkiem.⁵⁷

Sun dinastijas laikā tetovēšana tika uzskatīta par labāku sodu, nekā kādas ķermeņa daļas amputācija, jo tetovēts noziedznieks nezaudēja darbspēju un varēja veikt arī piespiedu darbus. Tomēr tetovēšana tika uzskatīta par kropļojošu sodu. Ceļojošie ķīniešu karavīri bieži taisīja tetovējumus kā vispārpieņemtu sociālo normu nolieguma un politiskās varas simbolu. Pretēji, noziedznieka tetovējumi kalpoja kā brīdinājums par šī cilvēka statusu visiem, kurus viņš satika. Turklāt, šie tetovējumi kalpoja noziedznieka kontrolēšanai un atturēšanai no dažādām darbībām, jo soda tetovējumi tika uzskatīti par apkaunojošiem. Tomēr to atturēšanas funkcija tika mazināta, pateicoties Sun dinastijā izplatītai praksei tetovēt karavīrus. Tādēļ ievērojams skaits Sun dinastijas vīriešu nēsāja viena vai cita veida tetovējumus. Turklāt,

⁵⁶ Reed, Carrie E. "Early Chinese Tattoo" Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 15. – 16. lpp.

⁵⁷ Reed, Carrie E. "Early Chinese Tattoo" Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 16. – 17. lpp.

notiesāto tetovējumi vairākumā gadījumu bija speciāli veidoti, lai atgādinātu militāros tetovējumus, atvieglojot notiesāto iekļaušanu karavīru rindās.⁵⁸

Sun dinastijas noziedznieki, kas tika vainoti noziegumos, kas pieprasa lielāku sodu, nekā sitieni ar mietu, varēja tikt un varēja arī netikt tetovēti. Ja viņi tika tetovēti, šo tetovējumu izmērs, atrašanās vieta un teksts varēja būt atšķirīgs. Tetovējot cilvēkus, Sun dinastijas valdība sekoja senām noziedznieku tetovēšanas tradīcijām, kuras tika aprakstītas agrākajos tekstos. Daudzas no šīm tradīcijām tika atjaunotas un saglabātas Sun dinastijas laikā. „Sodīšanas traktāta” no „Sun ši” 宋史 (Sun dinastijas vēstures) 1013. pavēlē ir teikts, ka, ja netika dota īpaša imperatora pavēle izmantot lielus hieroglifus, uz tetovēšanu notiesātajiem jātetovē mazus hieroglifus – līdzīgi kā karavīru tetovējumos. Ja notiesātajam jau bija tetovējums, kurš norādīja uz viņa piederību kādai armijas daļai, soda izpildītāji varēja vienkārši pievienot šim tetovējumam noziedznieka izsūtīšanas vietu. Kaut arī lielu hieroglifu tetovēšana bieži esot nopietni savainojusi noziedzniekus, tomēr joprojām dažu ļoti nopietnu noziegumu gadījumos tika lietoti lieli hieroglifi. Tas tika darīts lai noziedzniekiem nebūtu iespējas izdzēst tetovējumu pēdas ar ārstnieciskām metodēm vai paslēpt to zem apdeguma brūcēm.⁵⁹

Piemēram, Sjin fa džī 刑法志 (Sodīšanas traktātā) tiek apgalvots, ka ir 200 noziegumi, kas ir sodāmi ar tetovēšanu un izsūtīšanu. Starp tiem, nelielu pārkāpumu gadījumā, ir iespējams padarīt sodus vieglākus piespriežot soda darbus vai izsūtīšanu bez tetovēšanas. Tomēr, ja noziedznieks pastrādā vēl vienu noziegumu, viņš tika tūdaļ tetovēts un nosūtīts dienēt armijā.⁶⁰

Šajā pašā tekstā ir sastopams īpatnējs soda apraksts. Ja cilvēks tika notiesāts par zagšanu vai bandītismu, tad aiz auss ir jābūt uztetovētam gredzenam *cihuan* 刺環. Ja tas bija gadījums, kad tika piemērots arī piespiedu darbs vai izsūtīšana, tetovējumam bija jābūt kantainam. Ja lietā tika piemērota arī pēršana, tetovējumam jābūt apaļam. Pēc trim noziegumiem, kad noziedznieks tika sodīts ar pēršanu, tetovējumam bija jābūt iegrieztam uz sejas. Katrs tetovējums nedrīkstēja pārsniegt 0.5 collas diametrā.⁶¹

Vēlāk šī tradīcija turpinājās arī Dienvidu Sun 南宋 (1127–1279) dinastijas laikā. Tiem, kuri tika sūtīti trimdā, bija pieņemts tetovēt frāzi, kurā iekļāva izsūtīšanas vietu un militāro vienību. Tipiskais piemērs bija frāze “Sodīšanas nolūkos izsūtīts uz X prefektūru, Y

⁵⁸ **McKnight, Brian E.** „Law and order in Sung China”, Cambridge; Cambridge University Press, 1992. 348. – 349. lpp.

⁵⁹ „**McKnight, Brian E.** „Law and order in Sung China”, Cambridge; Cambridge University Press, 1992. 349. – 350. lpp.

⁶⁰ **Reed, Carrie E.** „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 16. – 17. lpp.

⁶¹ **Reed, Carrie E.** „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 17. lpp.

Militāro Lauksaimniecības vienību smagu darbu pildīšanai”. Dažkārt frāze tika mainīta. Piemēram, pirms 1080. gada frāze izskatījās šādi: “[Šis cilvēks] tika tetovēts un pakļauts X kara apgabalam dienēšanai armijā sodīšanas nolūkos”. Bet imperators uztraucās, ka karavīri varētu justies apkaunoti, tāpēc šo frāzi nomainīja pret vienkāršāku – “X kara apgabala dažādu darbu veicējs”. Dienvidu Sun dinastijas noziedzniekiem šie hieroglifi parasti tika tetovēti lielākā izmērā, nekā karavīriem, bet ja šie noziedznieki kādu iemeslu dēļ vēlējās palikt provinču armijās, ierēdņi varēja veikt salīdzinoši nelielas izmaiņas hieroglifu pierakstā.⁶²

Kļūst skaidrs, ka lielu hieroglifu tetovēšana tika piemērota tikai ļoti bīstamiem noziedzniekiem kas paveica nopietnus noziegumus. Vienu lielu grupu sastādīja zagļi, kuri parasti tiktu notiesāti uz nāvi, bet šajos gadījumos tika sadalīti. Saskaņā ar Sjin fa džī 刑法志 (Sodīšanas traktāta) 1167. pavēli, viņiem tika tetovēti lielie hieroglifi. 1181. pavēle bija vēl bargāka. Šādiem vīriešiem uz pieres bija jātetovē vārdus “spēcīgs zaglis” un citas frāzes bija jāsadala hieroglifos un jātetovē uz abiem vaigiem.^{63 64}

Kāds Juan 元 dinastijas (1279. – 1368. g.) likumu kodekss „Juan dienžan” 元典章 ir ārkārtīgi bagātīgs īpatnēju tetovēšanas sodu aprakstu avots. Nodaļā par nelikumīgām seksuālām attiecībām ir lasāms, ka, pārsvarā, pēc pirmās likuma pārkāpšanas reizes, laulības pārkāpēju pāris tika izšķirts, bet, ja viņus pieķēra otro reizi, tad vīrietis (nav skaidrs, vai arī sieviete) tika pakļauts sejas tetovēšanai, ierakstīja vārdus „laulības pārkāpuma noziegums otrajā pakāpē” (犯姦二度) un viņš tika izsūtīts.⁶⁵

Ir doti vairāki piemēri, lai ilustrētu šo sodīšanas veidu. Citā nodaļā, kas saucas „Buji” 不義 (Nekrietnās darbības) , ir interesanta gadījuma apraksts zem nosaukuma „Taisnīga cilvēka kļūdaina tetovēšana”. 1295. gadā Cao Guige 曹歸哥 tika atvests uz iecirkni pēc tam, kad viņš bija uzbrucis Cao Jindinam 曹應定, iesitot tam ar metāla cirvi kakla aizmugurē. Tiesā, pēc tam kad viņš bija nopērts simts un septiņas reizes, Guige paskaidroja, ka pirms kāda laika Jindins piespiedu kārtā viņam uz sejas uztetovēja hieroglifus, kas padarīja viņu apkaunotu uz visu mūžu. Kādu dienu dzērumā viņš kļuva nikns par savu likteni un iesita Jindinam ar cirvi kaklā. Lietas gala spriedums bija par labu Guige, motivējot, ka Jindins bija

⁶² **McKnight, Brian E.** „Law and order in Sung China”, Cambridge; Cambridge University Press, 1992. 350. lpp.

⁶³ Ja uz pieres jau bija tetovējumi, šis noziedznieks varēja tikt atbrīvots no atkārtotas pieres tetovēšanas.

⁶⁴ **McKnight, Brian E.** „Law and order in Sung China”, Cambridge; Cambridge University Press, 1992. 350. – 351. lpp.

⁶⁵ Da Yuan sheng zheng chao dianzhang 大元聖政朝典章, Dong Kang 董康 (1867. – 1947.g.), sast. Song fen shi congkan 誦芬室叢刊 [1917], 45.16b. IN: **Reed, Carrie E.** „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 17. lpp

pelnījis nāvi ar kaklā ieciršanu par to, ka pretlikumīgi tetovēja Guige, kas tika sodīts un kaunināts bez likumīga iemesla. Guige tika izlaists no cietuma.⁶⁶

Vēl cits interesants stāsts šajā pašā „Juaņ dieņdžaņ” nodaļā ir sekojošs. 1309. gadā vīrs vārdā Cjeņ Vaņer 錢萬二 sita savu sievu, piesēja viņu pie balstiem un varmācīgi tetovēja viņas muguru un kājas ar dēmonu un pūķu attēliem. Vēlāk viņš izrādīja viņas tetovējumus uz ielas⁶⁷. Kad sievietes ģimene iesniedza sūdzību, lieta tika izskatīta tiesā. Tiesas spriedums paredzēja, ka, tādēļ, ka vīrs izjauca, noraidīja un pārkāpa publisko morāli, pārim būs grūti dzīvot kopā. Pāris tika izšķirts.⁶⁸ Šis ir viens no retajiem gadījumiem, kad ķīniešu teksts piemin dekoratīvus tetovējumus uz sievietes, nevis uz vīrieša ķermeņa.⁶⁹

Vēl vienu piemēru ir vērts pieminēt tāpēc, ka tas vēsta par mūkiem, pierādot, ka arī reliģiju praktizējošie cilvēki nebija imūni pret vēlmi zagt citu cilvēku mantas, tāpat viņi nevarēja izvairīties no soda, kas sekoja noziegumam. Var lasīt par mūku, kam par citu mūku drēbju zagšanu 1279. gadā tika tetovēta roka; šī lieta tika citēta kā piemērs 1297. gada tiesas spriedumā; dēļ šī gadījuma 1297. gadā tiesātais mūks tika pakļauts sejas tetovēšanai par zirga nozagšanu.⁷⁰

Toties Cjinjuaņ tiaofa šilei 慶元條法事類 (Cjinjuaņ likumu kodeksā) teikts, ka, ja cilvēks iestājās reliģiskajā kopienā un vēlāk tika turēts aizdomās par nozieguma veikšanu, tādu cilvēku nekad nepieņems kopiena atkārtoti. Tādēļ, ka Ķīnā noziedznieki tika apzīmogoti, cilvēki ar jebkāda veida zīmogu vai tetovējumu (kas varēja būt zīmoga aizsegs) netika pieņemti reliģiskajās kopienās.⁷¹

2.3. Grafiskais un teksta tetovējums

⁶⁶ “Juaņ dieņdžaņ” 元典章 (Juaņ dinastijas statuti), 41.23a-b IN: **Reed, Carrie E.**, „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 17.- 18. lpp.

⁶⁷ Tas norāda uz sabiedrības interesi redzēt tetovējumus, kas varētu būt finansiāli izmantota. Šis atgādina „tetovētas dāmas” (vai citas „neparasta izskata” personas) 19. un 20. gadsimta Amerikas Savienoto Valstu karnevālu parādību. Protams, alternatīvs skaidrojums ir tāds, ka vīrs ar nolūku centās apkaunot sievu kaut kāda iemesla dēļ.

⁶⁸ „Juaņ dieņdžaņ” 元典章 (Juaņ dinastijas statuti), 41.24a IN: **Reed, Carrie E.**, „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 18. lpp.

⁶⁹ **Reed, Carrie E.**, „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 18. lpp.

⁷⁰ “Juaņ dieņdžaņ” 元典章 (Juaņ dinastijas statuti), 29.28a IN: **Reed, Carrie E.**, „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 18. lpp.

⁷¹ Qingyuan tiaofa shilei 慶元條法事類 50, IN: **Storch, Tanya.** „The Past Explains the Present: State Control Over Religious Communities in Medieval China” – *The Medieval History Journal*, No 3, 2000. 323. lpp.

Kādā vēlinā 19. gs. ķīniešu tekstā ir piefiksētas mirušā sekcijai sekojošās izmeklētāja procedūras, tika meklētas divas identifikācijas zīmes – sodāmības tetovējums ar ķīnizīmēm - *cidzi* 詞字 un dekoratīvie tetovējumi. Turklāt bija jāpieraksta arī jebkuras pazīmes, kas liecinātu par tetovējuma noņemšanu ar piederzināšanas paņēmienu.⁷² Svarīgi ir tas, ka divi tetovējumu veidi ir atzīmēti atsevišķi: tetovējums kā izciestā soda pazīme un dekoratīvs tetovējums netika uzskatīti par vienādiem. Vienīgā saikne ir tas, ka tie abi ir pieminēti kā līķa raksturīgās īpašības.⁷³

Šeit mēs sastopamies ar tetovējuma zīmes otro tipu, tas ir, ar grafisku tetovējumu, kurš, atšķirībā no zīmoga, acīmredzot bieži tika veidots brīvpaprātīgi. Sun dinastijas darbā, kurš pēta Piecu dinastiju⁷⁴ vēsturi „Vudai ši pinhua” 五代史平話 („Vienkāršs stāsts par Piecu dinastiju vēsturi”) grafiska tetovējuma izpētei īpaši interesanta ir teksta daļa, kurā tiek stāstīts par Vēlinās Haņ (947. – 950.g.) dinastijas dibinātāja Liu Džijuaņ 劉知遠 (947. – 948.g.) dzīvi. Šī atskaite tiek uzskatīta par vēsturisku romānu, nevis par vēsturi, toties, tā rūpīgi izklāsta Liu agrīno dzīvi un karjeru.⁷⁵

Saskaņā ar „Vudai ši pinhua”, jaunības gados Liu Džijuaņ kādu reizi izgāja ārā, paņēma naudu un nolīga tetovēšanas mākslinieku, lai tetovētu savu ķermeni. Uz kreisās rokas viņš palūdza vīrietim uztetovēt nemirstīgo burvi, uz labās – zaļu pūķi, kas ieguva dārgumus, bet uz muguras uztetovēja „dēmonu, kas smejas par debesīm”. Šī rīcība, kopā ar dzeršanu un azartspēļu spēlēšanu, sanikvoja viņa ģimeni un Liu tika izmests no mājām. Liu kļuva nomākts par savu zaudējumu azartspēlēs un izdomāja mainīt sevi. Viņa centību ievēroja Li Džjinžu – cilvēks, kas bija meistarīgs fiziognomiķis, kurš vēlējās palīdzēt Liu. Dēļ Liu tetovējumiem Li kungs bija spiests dot viņam darbu „pagrīdē”, zirgu barošanā. Pārdabiski atgadījumi pēkšņi pārliecināja šo vīru par Liu īpašajām spējām, tāpēc, neskatoties uz tetovējumiem, viņš izprecināja Liu savu meitu. Tas veicināja Liu sociālo rehabilitāciju un viņa iespējamo valdnieka troņa ieņemšanu. Liu Džijuaņ oficiālā biogrāfija nepiemin tetovējumus, tomēr pirmā lieta, uz kuru tiek norādīts, aprakstot Liu, ir, ka imperatoru jaunībā neviens neapbrīnoja; viņš bija nopietns un mazrunīgs. Visu populāro leģendu, kas aptver Liu,

⁷² Huang Liuhong 黃六鴻 „Fuhui qianshu” 富惠全書 (The Complete Book of Blessings and Benevolence) (Baohan lou, 1879) 15.8b-9a. IN: **Reed, Carrie E.**, „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 25. lpp

⁷³ **Reed, Carrie E.**, „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 24. – 25. lpp

⁷⁴ *Vudai* 五代 (Piecas dinastijas) – periods Ķīnas vēsturē, kad īsā laika posmā viena pēc otras nomainījās piecas dinastijas – Hou Lian 後梁 – Vēlinā Lian dinastija (907. – 923. g.), **Hou Tan** 後唐 – Vēlinā Tan dinastija (923. – 936. g.), Hou Džjiņ 後晉 – Vēlinā Džjiņ dinastija (936. – 947. g.), Hou Haņ 後漢 – Vēlinā Haņ (947. – 951. g.) un Hou Džou 後周 – Vēlinā Džou dinastija (951. – 960. g.)

⁷⁵ **Reed, Carrie E.**, „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 24. – 25. lpp

ietvarā, šis komentārs var tikt interpretēts kā oficiāls mēģinājums uzlabot pēcteču acīs diezgan vājo valdnieka reputāciju.⁷⁶

Cits un daudz slavenāks tetovētu varoņu literārs apraksts ir atrodams 16. gadsimta vietējā romānā „Šuihu džuaņ” 水滸傳 (Purva malas nostāsti). Šajā stāstā pieci vīri, kuri tika netaisni sodīti, tetovēti un izsūtīti trimdā, veido taisnīgo noziedznieku bandu Lianšana purvā agrākā ierēdņa Sun Dzjan 宋江 vadībā. Sun Dzjana tetovējums ir zīme uz sejas. Visinteresantākā rindkopa attiecībā uz to ir 72. nodaļā, kad Sun Dzjans gatavojas iet uz pilsētu, rodas jautājums: „Sun Dzjans ir cilvēks ar seju, tetovētu kā noziedzniekiem. Kā viņš var uzdrošināties doties uz galvaspilsētu?”⁷⁷ Tad Sun noalgo meistarīgu ārstu, lai viņš „izdzēstu” vai izdedzinātu tetovējumu ar ķīniešu vībotni. Ārsts noņem arī sarkano rētu, kas radās „dzēšot”⁷⁸ tetovējumu.⁷⁹

Lielāku interesi izraisa pārējo četru varoņu grafiskie tetovējumi. Ši Dzjiņš, piemēram, ir visiem zināms kā Dzjiuvenļun 九紋龍 (Deviņu zīmējumu pūķis). Romānā var lasīt, ka viņa tēvs, cenzdamies palīdzēt jaunajam Ši Dzjiņam sasniegt viņa mērķi kļūt par slavenu austrumu cīņu meistarū, ne tikai piesaista ekspertus ieroču jomā, bet arī algo tetovēšanas māksliniekū, lai tas strādātu ar viņa dēlu. Dzjiņa pleci, rokas, krūtis un vēders tiek tetovēti ar deviņu pūķu zīmējumiem.^{80 81}

Vēl citam „dekorētām” varonim Jeņ Cjinam nākas apsegt savu tetovēto ķermeni ar garīdznieka mantiju lai viņš netiktu atpazīts pēc ķermeņa zīmēm. Citā rindkopā sievietē vārdā Li Šiši 李師師, kuras atbalstu Jeņ Cjin mēģina iegūt izsaka vēlmi redzēt viņa slavenos tetovējumus. „Li Šiši, smeļoties, teica: „Es dzirdēju, ka vecākā brāļa ķermenis ir noklāts ar skaistiem tetovējumiem. Kā būtu ja es palūgtu tos aplūkot?” Jeņ Cjins smaidot atbildēja: „Kaut arī šim pazemīgajam vīram ir daži grafiski tetovējumi, kā es varu uzdrīkstēties dāmas klātbūtnē noņemt drēbes un atkailināt savu ķermeni?”” Li kundzes vēlme guva virsroku un Jeņ Cjinam nebija citas izvēles, kā izģērbties. Min dinastijas akadēmiķis

⁷⁶ Reed, Carrie E., „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 25. – 26. lpp.

⁷⁷ Shi Nai'an and Luo Guanzhong. „Outlaws of the marsh” Volume III. Beijing, Foreign language press, 1980. 1146. lpp.

⁷⁸ Piededzināšana, kas ķīniešu medicīnā ir bieži lietota līdz ar akupunktūru un citām tradicionālām ārstēšanas metodēm, ietver ādas dedzināšanu ar mazām *artemesia vulgaris latifolia* lapu granulām. Kā redzams, tās tika lietotas arī tetovējumu likvidēšanai Min dinastijas laikā. Privātpersonām bija skaidri aizliegts dzēst tetovējumus, bet dažādos apstākļos tetovējuma likvidēšanu varēja veikt amatpersonas. Sk. William C. Jones, tr., „The Great Qing Code” (New York: Oxford University Press, 1994), 266. – 267. lpp.

⁷⁹ Shi Nai'an and Luo Guanzhong. „Outlaws of the marsh” Volume III. Beijing, Foreign language press, 1980. 1146. lpp.

⁸⁰ Iespējams, tetovējums deva viņam sava veida garīgu spēku, kas papildināja austrumu cīņu treniņus, kurus viņš veica jaunībā.

⁸¹ Shuihu zhuan 2.28. IN: Reed, Carrie E. „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 27. – 28. lpp

Hu Jinliņš arī piemin „Šuihu džuaņ” tetovētos varoņus, teikdams: „Kaut arī darbs nav drošticams vēsturisks avots, tomēr tas pierāda, ka tajos laikos šāda tradīcija tika piekopta.”⁸²

Neapšaubāmi, visaptverošākais saglabājies avots ar materiāliem par Senās Ķīnas dekoratīvajiem tetovējumiem ir 9. gadsimta tautas leģendu, nostāstu un pasaku krājums „Joujan dzadzu” 酉陽雜俎. Vienpadsmit ieraksti, kas apraksta grafiskos un teksta tetovējumus, ir ļoti informatīvi un noderīgi pētniekiem, kas vēlas dziļāk izprast Ķīnas un it īpaši Tan dinastijas kultūru. Šis Duaņ Čenši 段成式 sarakstītais teksts atklāj pasauli, kurā dažādi cilvēki ar dažādiem sociālajiem statusiem tiek tetovēti ar zīmējumiem, literārajiem tekstiem vai abiem. Daudzi apraksti vēsta par cilvēkiem, kas dzīvoja Duaņ laikā, daži – par cilvēkiem, ar kuriem viņš pats ir ticis un kuru tetovējumus viņš personīgi ir izpētījis.⁸³

Kaut gan tetovētie cilvēki ir arī ierēdņu starpā, daudzi Duaņ ierakstu objekti ir diezgan atbaidoši ļaudis, kuri tiek aprakstīti kā nelieši un bandīti. Duaņ apraksta oficiālo reakciju uz šiem cilvēkiem kā ārkārtīgi negatīvu. Viņu tetovējumi valdības acīs padarīja viņu personības par vēl nīstamākām, nekā zemiskās darbības, kuras tie bija veikuši. Duaņ stāsta arī par tetovētiem kareivjiem un par tiem, kas tika tetovēti jaunībā, iesaukuma laikā. Karavīri noteikti tika tetovēti ne tikai ar nolūku novērst bēgšanu kā arī uzlikt piederības zīmi - tie bieži ieguva dekoratīvus tetovējumus pēc savas gribas. Ir svarīgi pieminēt saistību starp tetovējumiem, kas tika izmantoti armijā identifikācijas vai soda nolūkos un tetovējumiem, kurus izmantoja kā dekoru. Iespējams, tetovējumi visvairāk pieņemamai bija tieši armijai piederīgo starpā. Visticamāk, dažos gadījumos dekoratīvs tetovējums tika izmantots citu tetovējumu veidu noseģšanai. Neskaitāmas problēmas bija saistītas ar tetovējuma nēsāšanu parastajā sabiedrībā, tetovējums varēja pat būt par cēloni izslēgšanai no sabiedrības. Bez šaubām, šis bija viens no galvenajiem iemesliem, kādēļ tetovēšana bija efektīvs sodīšanas veids. Cilvēki, kuri tādā veidā tika izolēti no pārējās sabiedrības, mēdza meklēt un apvienoties ar citiem, sev līdzīgajiem, veidojot jaunas brālības vai slēgtās grupas. Tetovēto karavīru, ielu huligānu vai noziedznieku bandas, acīmredzot, daļēji cēlās no dominējošās attieksmes un bailēm, saistītām ar tetovējumiem.⁸⁴

Duaņ Čenši „Joujan dzadzu” ierakstos ir sastopamas detalizētas, nekur neredzētas ainas no Džjindžou 荊州, Čanaņas 長安 un citu pilsētu ielām⁸⁵. Duaņ pārsteidz lasītājus ar saviem

⁸² Reed, Carrie E. „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 27. – 28. lpp

⁸³ Reed, Carrie E. „Tattoo in Early China” Journal of the American Oriental Society, Vol. 120, No. 3 (Jul. - Sep., 2000). 360. lpp.

⁸⁴ Reed, Carrie E. „Tattoo in Early China” Journal of the American Oriental Society, Vol. 120, No. 3 (Jul. - Sep., 2000). 371. lpp.

⁸⁵ Jāpievērš uzmanība tam, ka Duaņ apraksta ne tikai dienvidu reģiona grafiskos tetovējumus. Ziemeļu galvaspilsētās bija sava tetovēšanas kultūra.

ierakstiem, it īpaši ar tāda gadījuma aprakstu, kāds ir lasāms 284. nodaļā. Šeit tiek vēstīts par vīrieti, kuram ir cienījams amats, bet zem kura drēbēm ir visu ķermeni pārklājošs vijīgas čūskas tetovējums. Lasītājs vēlas uzzināt, vai ir bijuši citi, kas līdzinās šim vīrietim, vai arī viņš tāds ir vienīgais.⁸⁶

Savos grafisko tetovējumu aprakstos Duan stāsta, ka ir zināmi gadījumi, kad tetovējums apveltīja savu īpašnieku ar pārdabisku spēku. Tetovējumā varēja tikt attēlota kāda dievība, kura, saskaņā ar ticējumu, dāvāja savu spēku cilvēkam, kurš valkāja tās attēlu. Citos gadījumos tetovējums varēja kalpot kā spēcīgs aizsargājošs amulets.⁸⁷

Iespējams, viens no interesantākajiem tetovējumu tipiem tika aprakstīts 282. ierakstā. Tas vēsta par kādu policistu, uz kura ķermeņa bija tetovēti vairāk nekā 30 Tan 唐 dinastijas dzejnieka Bai Dzjudzi 白居易 (772. – 846. g.) dzejoļi. Šis nav vienīgais piemērs, kad literārā valoda tika izmantota tetovējumos, bet šis gadījums noteikti ir visneparastākais, jo nav cita piemēra, kad literārie teksti tiktu iemūžināti uz ķermeņa. Dažos ierakstos Duan apraksta redzēto tetovējumu izcilo kvalitāti. Nav zināms paņēmieni, ar kuru tika veidoti daži lieli un sarežģīti tetovējumi, toties 291. ierakstā Duan apraksta vienkāršu apzīmogošanas tehniku, ar kuru nelielu tetovējumu varēja uztaisīt vienā mirklī. Šis ieraksts ir pārsteidzošs savā ietekmē. Paraugu grāmatas esamība, no kuras klients varēja pasūtīt standarta vai specializēto tetovējumu, kā arī iespēja izveidot ātrus, augsti kvalitatīvus tetovējumus ar adatas ar radzēm palīdzību norāda uz lielu pieprasījumu pēc tetovējumiem dažos reģionos. Var minēt, vai šo tetovēšanas mākslinieku klienti pārsvarā bija vietējie huligāni, ceļotāji, karavīri un tā tālāk, tomēr pastāv iespēja ka arī iedzīvotāju vairākuma starpā bija sava veida interese par šāda veida ātru un salīdzinoši nesāpīgu ķermeņa apgleznošanas veidu.⁸⁸

Aizsardzības meklējumi tetovējumu veidā ir ārkārtīgi izplatīta parādība kontinentālajā Dienvidaustrumu Āzijā. Antropoloģe Nikola Tannenbauma (Tannenbaum) stāsta, ka budisma Mjanmā, Dienvidu Ķīnā un Taizemē izmanto tetovējumus lai pielietot Khmeru, Khomu vai Birmiešu rakstību. Šie tetovējumi tika izmantoti dekorēšanai un vīrieša brieduma atzīmēšanai, iedzīvotāju identifikācijai un kontrolēšanai, kā arī aizsardzībai. Šan tetovējumi var tikt uzskatīti arī par vakcinēšanas analogiem, jo tie aizsargā šo tetovējumu īpašniekus, liekot pārdabiskām būtnēm un citiem cilvēkiem izturēties pret viņiem ar labsirdību. Panti no budisma mācībām, katha, tiek rakstīti uz ķermeņa; procedūra pati par sevi ietver

⁸⁶ **Reed, Carrie E.** „Tattoo in Early China” *Journal of the American Oriental Society*, Vol. 120, No. 3 (Jul. - Sep., 2000). 371. lpp

⁸⁷ **Reed, Carrie E.** „Tattoo in Early China” *Journal of the American Oriental Society*, Vol. 120, No. 3 (Jul. - Sep., 2000). 371. lpp.

⁸⁸ **Reed, Carrie E.** „Tattoo in Early China” *Journal of the American Oriental Society*, Vol. 120, No. 3 (Jul. - Sep., 2000). 371. lpp.

deklamēšanu un dažādu priekšrakstu izpildīšanu, kā piemēram, atturēšanās no nogalināšanas, zagšanas, nekrietnas seksuālās uzvedības, melošanas un saindēšanās.⁸⁹

2.4 Kalpu un konkubīņu tetovējums, tetovējums kā grima mākslas sastāvdaļa

Vairākumā gadījumu seno tekstu nodaļas, kas apraksta sodus, attiecas uz parastajiem cilvēkiem un vergiem līdzīgiem cilvēkiem. Tomēr bija daži īpatnēji tetovējumu veidi, kas attiecās tikai uz kalpiem, kā piemēram pieres apzīmogošana, kas norādīja uz cilvēka veikto bēgšanas mēģinājumu, vai arī sejas apzīmogošana kā piederības zīme. Turklāt ir liecības, kas apraksta vergu vai konkubīņu tetovēšanu greizsirdības dēļ. Viens pamācošs gadījums rāda cik tālu var aiziet greizsirdīga sieva lai pārlicinātos, ka viņas vīrs neskatīsies uz citām sievietēm. Vei džī 魏志 (Vei valsts hronikās) Pei Sundži 裴松之 (dz. 424. g.) piezīmē par fragmentu no Juan Šao 袁紹 biogrāfijas teikts, ka pēc Šao nāves viņa sieva nogalināja visas 5 Šao konkubīnes. Ticot, ka mirušajiem ir apziņa, viņa nogriezta konkubīnēm matus un apzīmogoja sejas lai iznīcinātu viņu skaisto izskatu aizsaulē un lai Šao nevēlētos viņas redzēt.⁹⁰

Vairākus kalpu un konkubīņu tetovēšanas gadījumu piemērus var atrast „Joujan dzadzu”. 288. ieraksts atgādina augstākminēto nostāstu par Juan Šao, kur uzmanības centrā ir pirmās sievas sīkumainība un greizsirdība, tomēr Duan pakavējas pie asiņainajām tetovēšanas procedūras detaļām, kas veido spilgtu notikuma ainu. Šis ir viens no retajiem ierakstiem agrīnajā ķīniešu literatūrā, kas piemin dažādu krāsu izmantošanu lai izveidotu tetovējumu ar ēnām – atšķirībā no parasti izmantotās tumšas zaļganzilās vai melnās krāsas. Tas stāsta par kāda ministra vedeklu uzvārdā Cui (viņa nāca no Cui klana), kura bija ļoti greizsirdīga. Viņas kalponēm bija aizliegts likt uz sejas biezu kosmētikas slāni un taisīt augstas frizūras. Katru mēnesi saimiece deva katrai kalponei vienu *dou*⁹¹ vaigu sārtumu un pūderi vienas monētas vērtībā. Kalpoņu starpā bija viena, kura tika nopirkta pavisam nesen. Viņas grims bija daudz labāks par pārējo meiteņu grimu. Cui kundze nikni teica viņai: „Tātad, tev patīk kosmētika? Es tevi uzkrāsošu!” Viņa lika kādam nogriezt jaunās kalpones uzacis un pati aizpildīja rētas ar zilganzaļo tinti. Tad viņa uzkarsēja dzelzs stieni un

⁸⁹ Tannenbaum, N. “Tattoos: invulnerability and power in Shan cosmology.” *American Ethnology* 1987. 14(4):695. lpp. IN: Schildkrout, Enid. „Inscribing the body” *Annual Review of Anthropology*, Vol. 33 (2004), 331. lpp.

⁹⁰ Sanguo zhi 三國志 6.203 IN: Reed, Carrie E., „Early Chinese Tattoo” *Sino-Platonic Papers*, No 103, 2000. 9. lpp.

⁹¹ *Dou* – ķīniešu tilpuma mērs. Tika izmantots rīsa daudzuma apzīmēšanai. 1 *dou* = 10 litri.

piededzināja abu acu kaktiņu ādu. Āda apdega un sakrokojās vietās, kur pieskārās stienis. Saimniece nokrāsoja šīs rētas cinobra krāsā. Kad kreveles nogāja, rētas izskatījās gluži kā grims.⁹²

Sejas dekorēšana, izmantojot kropļojošās metodes, bija diezgan izplatīta Tan 唐 dinastijas laikā. Rētu taisīšanai izmantoja kādu asu priekšmetu vai metāla spiedogu, kuru pielika dažādām ķermeņa daļām, izraisot rētas iekaisumu. Vēlāk, kā vēsta „Joujan dzadzū”, izmantojot šo iegriešanas metodi, sievietes iegrieza savas uzacis un ar zilganzaļu pigmentu iezieda rētas, piededzināja vietu starp uzacīm, piededzināja arī acu kaktiņus, āda tur uzreiz sakrokojās un to iezieda ar sarkanu krāsu - tika iededzinātas sejas kosmētikai līdzīgi zīmējumi.⁹³

292. ieraksts izskaidro dažu mūsdienu sejas dekorēšanas tradīciju izcelsmi. Tas apgalvo, ka „Ziedu sēklu zīmes”, kuras sievietes izmanto, lai dekorēt savu seju mūsdienās, radās pateicoties Šanguan Vaņer 上官婉兒 (664 – 710) ieviestai modei. Pirms Dali perioda (766. – 780. g.) starp galma ierēdņu sievietēm daudzas bija greizsirdīgas un nežēlīgas, mēdzot tetovēt vainīgo konkubīņu un sieviešu dzimuma vergu sejas, pat nedaudz, ar nolūku izpatikt viņiem. Tā radās par „Mēness plankumiem” vai „naudas plankumiem” saukie tetovējumi.⁹⁴

300. ieraksts ir salīdzinoši neliels informācijas avots, kas apraksts precīzu tetovējumu izvietojumu, formu un izmēru attiecībā uz vienreiz bēgušo ieslodzīto tetovējumiem, toties tas neprecizē to, uz kuru laika periodu tas ir attiecināms. 300. ierakstā ir teikts ka Dzjin lin (Dzjin Pavēles) nosaka: „Kad vīriešu vai sieviešu dzimuma vergs aizbēg pirmo reizi, jāuztaisa tetovējums ar dzelzs vitriolai⁹⁵ līdzīgu tinti. Jātetovē abas acis. Ja vēlāk viņš vai viņa atkal aizbēg, jātetovē uz abiem vaigiem. Par trešo bēgšanu, jātetovē horizontāla līnija zem acs. Katrai līnijai jābūt pusotru collu garai.”⁹⁶

286. ieraksta baismīgajā anekdotē Duan pierāda, ka tetovējumu pēdas iespiežas līdz pat kaulam. Iespējams, šo faktu viņš vēlējās padarīt par anekdotes galveno pamācību, jo bija uzlicis tai virsrakstu „Tetovējums”. Toties, šajā anekdotē rakstnieks smalki aizrāda arī necienīgu attieksmi pret cilvēka mirstīgajām atliekām un norāda uz labumu, ko var nest cieņa pret mirušo, neskatoties uz tā statusu dzīves laikā. Šajā īsajā stāstā Duan ilustrē

⁹² Reed, Carrie E. „Tattoo in Early China” *Journal of the American Oriental Society*, Vol. 120, No. 3 (Jul. - Sep., 2000). 367. – 368. lpp

⁹³ Ma LinTao 马林涛 Tan dai minjian shehui de wenshen xisu 唐代民间社会的 文身习俗 (Tan dinastijas sabiedrības tetovēšanas tradīcijas) – *Folklore Studies*, No 1, 2002. 152. lpp.

⁹⁴ Reed, Carrie E. „Tattoo in Early China” *Journal of the American Oriental Society*, Vol. 120, No. 3 (Jul. - Sep., 2000). 368. lpp

⁹⁵ Dzelzs vitriola (angl. *copperas*) ir zaļš hidrēts dzelzs sulfāts.

⁹⁶ Reed, Carrie E. „Tattoo in Early China” *Journal of the American Oriental Society*, Vol. 120, No. 3 (Jul. - Sep., 2000). 368. lpp

abpusēju uzticību starp mirušo un dzīvo, piešķirot galveno lomu tetovējumam – sākotnēji kauna traipam, kas vēlāk nes labumu gan mirušajam (ļaujot tam tikt apglabātam kā pienākas) un dzīvajam (padarot to bagātu). 286. ieraksts stāsta par Duan brālēnu⁹⁷ vārdā Dzjan, kas Dženjuaņ (Zhenyuan) periodā (785-805) uzturējās Huankenā 黃坑⁹⁸. Kāds cilvēks no viņa svītas krāja galvaskausu daļiņas un lauskas, kuras izmantoja ārstniecībā. Uz vienas no lauskām bija trīs hieroglifi: *taozou nu* 逃走奴 („aizbēgušais vergs”). Šīs zīmes izskatījās pēc vieglām tintes pēdām. Tajā brīdī visi saprata, ka tetovējums izspiedās līdz pat kaulam. Nākamajā naktī šis cilvēks no Duan māsas svītas sapnī redzēja cilvēku, kura seja bija apslēpta un kurš vēlējās atgūt savāktos kaulus. Viņš teica: „Man ir liels kauns. Ja Jūs, augsti godātais kungs, apglabāsiet tos [kaulus] zemē, es nesīšu Jums lielu veiksmi.” Trauksmais, šis vīrietis pamodās. Viņa mati bija sacēlušies gaisā. Spoka dēļ viņš tūdaļ devās no jauna apglabāt kaulus. Vēlāk, brīžos pirms kaut kas atgadās, gars atkal parādījās vīrieša sapņos un teica priekšā ko šim darīt. Pateicoties šai palīdzībai vīrietis tika pie lielas bagātības. Uz nāves brīdi viņam bija simts tūkstoši (naudas vienību).⁹⁹

Divos nākamajos ierakstos par tetovējumu kā kosmētisko līdzekli Duan atkal cenšas izskaidrot vietējās paražas, toties šeit nav nekādas saistības ar tetovējumu kā soda vai verdzības zīmi – 292. ierakstā tetovējums radās kā šķietami vienkāršas ar dzeršanu saistītas epizodes rezultāts. Otrais stāsts sniedz tā laika tradīcijas vienkāršu izskaidrojumu. Ir skaidrs, ka dažos gadījumos cilvēki vēlējās nepievērst uzmanību negatīvajam zemtekstam, kuru nesa tetovējums. Šis stāsts rāda, ka bija cilvēki, kuri apzīmogoja sevi ar nolūku izskatīties tā, it kā viņi būtu tetovēti. Kaut arī īstais iemesls tam nav zināms, iespējams, ka tas bija mēģinājums nest labumu saviem pēcnācējiem. Sejas tetovējuma patiesā stigma netika pieminēta nevienā no šiem diviem gadījumiem.¹⁰⁰

292. ieraksts: „Mūsdienu grima modē liela vērtība ir dzimumzīmītēm. Piemēram, ir pusmēness formas dzimumzīmīte, kuru sauc par „Dzeltenās zvaigznes dzimumzīmīti”. Tā saucamās „dzimumzīmīšu inkrustācijas” popularitāte nešaubāmi ir lēdijas Den, Vu valsts Suņ He sievas nopelns. Suņ He bija viņas labvēlis. Kādu dienu viņš, būdams dzērumā, bezrūpīgi dejoja un nejauši ievainoja lēdijas Den vaigu, izraisot asiņošanu. Den bija jūtīga, vārga un ar

⁹⁷ “Brālēns” šeit ir *san*dzon 三從. Viņš un Duan Čenši bija viena vec-vectēva mazdēli.

⁹⁸ Nav skaidrs, kas šī ir par vietu. Fudzjaņas provincē ir Huanken kalns (黃坑山] Huangkeng shan) – iespējams, ir domāta šī vieta. Tomēr var būt, ka tas ir vietējais nosaukums bedrei, kapam. Šajā fragmentā ticamāks liekas otrs pieņēmums.

⁹⁹ **Reed, Carrie E.** „Tattoo in Early China” *Journal of the American Oriental Society*, Vol. 120, No. 3 (Jul. - Sep., 2000). 367. lpp

¹⁰⁰ **Reed, Carrie E.** „Tattoo in Early China” *Journal of the American Oriental Society*, Vol. 120, No. 3 (Jul. - Sep., 2000). 367. lpp

laiku palika aizvien bēdīgāka, tādēļ Suņ He izsauca galma ārstu lai viņš uztaisītu zāles. Ārsts teica ka viņš varētu sadziedēt rētu, ja viņam izdotos nopirkt balto ūdru kaulu smadzenes un sajaukt tās ar nefrīta un dzintara pūderi. Suņ He nācās iztērēt 500 zelta monētu lai nopirkt balto ūdru pirms taisīt ziedi. Viņi pievienoja ziedei par daudz dzintara, tādēļ ziede bija slikta un rēta nepazuda. Rezultātā uz lēdijas Den kreisā vaiga palika sarkans plankums, kas atgādināja dzimumzīmīti. Kad cilvēki ieraudzīja to, viņi atzina, ka Den kļuva pat vēl šarmantāka. Tās Suņ He dzīvesbiedrenes, kas arī vēlējās iegūt viņa labvēlību, uzzīmēja punktus uz sava vaiga ar cinobru. Tikai pēc tam viņas spēja piesaistīt Suņ He uzmanību.”¹⁰¹

294. ieraksts: „Starp parastajiem cilvēkiem bija tādi, kas zīmēja uz sava vaiga zilganu dzimumzīmīti, kas atgādināja tetovējumu. Pastāvēja sens ticējums, ka gadījumā, ja sieviete mirst dzemdībās, viņas seja ir jāapzīmogo ar tinti, savādāk turpmākās paaudzes gaida nelaime.”¹⁰²

2.5. Tetovējums kā karavīru sods vai aizsargs pret bēgšanu un kā militāras personas nodots zvērests

Īsa Sun dinastijas dzejnieka Kun Pindžun 孔平仲 (dz. 1065. g.) anekdote pievērš lasītāju uzmanību dažiem pētīšanas vērtiem gadījumiem. Tas attiecas uz diviem vīriešiem, kas kopā strādāja Galma ģenerālsēkretariāta militāro lietu birojā. Van Bojun 王伯庸 regulāri ķircināja savu kolēģi, Di Cjinu 狄青 par viņa tetovējumiem. Viņš mēdza teikt: „Tie (tetovējumi) ir smalkāki un košāki kā jebkad!” Di atbildēja: „Vai viņi tev nepatīk? Es, ar visu cieņu, vēlos iepazīstināt Tevi ar vienu rindiņu no tiem.” Van bija ārkārtīgi nokaunējies.¹⁰³ Kaut arī dialoga jēga nav skaidra, tomēr no tā var uzzināt dažus faktus. Pirmkārt, galmā bija vismaz viens ģenerālsēkretariāta militāro lietu ierēdnis, kas izrādīja savus dekoratīvos tetovējumus; tajos varēja tikt iekļautas dzejoļu rindas, kas norāda uz literatūras atzinību. Tetovētajam vīram bija tik aristokrātiskās manieres un laba humora izjūta, ka vīrietim, kas jokoja par viņu, palika kauns par sevi. Otrkārt, pats fakts, ka kolēģis jokoja par viņa tetovējumiem, izraisa interesi. Visticamāk šī īsā saruna norāda uz to, ka, kaut arī militārām personām bija tetovējumi, tomēr tā nebija bieža parādība un, iespējams, tā nebija arī pilnībā

¹⁰¹ Reed, Carrie E. „Tattoo in Early China” *Journal of the American Oriental Society*, Vol. 120, No. 3 (Jul. - Sep., 2000). 367. lpp

¹⁰² Reed, Carrie E. „Tattoo in Early China” *Journal of the American Oriental Society*, Vol. 120, No. 3 (Jul. - Sep., 2000). 367. lpp

¹⁰³ Kong Pingzhong 孔平仲, *Kong shi tanyuan 孔氏談苑*, in Wu Shenglan

吳省蘭 (*jinshi* 1778), ed., *Yihai zhuchen*, vol. 2 (Taibei: Yiwen, 1968),

2.13b. IN: Reed, Carrie E. „Early Chinese Tattoo” *Sino-Platonic Papers*, No 103, 2000. 20. lpp.

pieņemama pieklājīgā sabiedrībā. Visticamāk, liels pēc Haņ dinastijas laika minēto tetovējumu procents bija kaut kādā veidā attiecināms uz karaspēku. Tetovēšana tika izmantota, lai apzīmogotu cilvēku kā noteikta pulka daļu, identifikācijas nolūkos (dzīvam vai mirušajam cilvēkam), lai novērstu bēgšanu un lai apzīmētu kara gūstekņus. Droširdīgie tetovēja uz sava ķermeņa zvērestus, tādejādi pasludinot savu patieso uzticību kādai valstij, noteiktai militārai varai vai personīgai lietai.¹⁰⁴

Liels daudzums viegli pieejamas informācijas par militāriem tetovējumiem nāk no Sun un Min dinastiju tekstiem un vairākums no tiem apstiprina, ka militārās tetovēšanas tradīcija tika sākota vai atjaunota Vēlīnās Lian 后梁 dinastijas (907. – 922. g.) laikā. Piemēram, Sun 宋 dinastijas literāts Su Sjuņ 蘇洵 (1009. – 1066. g.) „Bin džī” 兵制 (Militārajās regulās) stāsta, ka Piecu dinastiju (907. – 922.g.) laikā valstsvīrs Liu Šouguan 劉守光 atjaunoja roku un sejas tetovēšanas likumus. Tādā veidā visa valsts pieņēma to kā ierastu parādību. Sun 宋 dinastijas vēsturnieks Sima Guan 司馬光 (1019. – 1086. g.), aprakstot vispārēju sociālo sabrukumu un bandītisma uzplaukumu savā laikā, stāstīja par parastu iedzīvotāju arestēšanu un tetovēšanu, padarot tos par armiju vergiem. Īsu stāstu krājumā „Lei šuo” 類說 viņš smalkāk apraksta šo parādību, it īpaši to, kā tā izpaužas Šaņsji 山西 provincē. Tāda veida militārais vergs tika saukts par *jijun* 義勇. Kādā rindkopā no „Sunši” 宋史 tiek detalizēti aprakstīts ka lielceļi bija papildīti ar panikā iekritušiem, pārbijušiem parastajiem cilvēkiem, kas biedēja viens otru, atstāstot stāstus par to, ka armija sagūsta cilvēkus un tetovē tos ar mērķi sasniegt nepieciešamo sodītu cilvēku daudzumu.¹⁰⁵

Dzen Dzao 曾慥 (fl. 1136 – 1147) pieminēja par šo parādību atbildīgā cilvēka vārdu. Viņš teica, ka tradīciju tetovēt karavīru sejas iesāka Vēlīnās Lian 後梁 dinastijas pirmais imperators Lian Taidzu 梁太組 (vald. 907. – 914.). Tas tiek atkārtots kādā rindkopā no Sima Guan darba „Dzidži tundzjaņ” 資治通鑑 (Visaptverošs spogulis valdības palīdzībai), kur rakstīts, ka Vēlīnās Lian pirmā imperatora valdīšanas pirmajā gadā (907. g.) imperators pavēlēja tetovēt visus savus zaldātus ar informāciju par viņu militāro amatu un rangū ar nolūku novērst bēgšanu un neierašanos uz dienesta vietu. Sima Guan piebilst, ka daži zaldāti ilgojās pēc saviem dzimtajiem ciematiem un vienalga mēģināja bēgt. Tādēļ ka ciema ļaudis neuzdrošinājās dot patvērumu zaldātiem, bēdzēji tika vai nu nogalināti, vai spiesti slēpties un pulcēties kalnos un purvos, kļūstot par bandītiem. Kad tas pēkšņi kļuva par galveno sociālo

¹⁰⁴ Reed, Carrie E. „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 20. lpp.

¹⁰⁵ Songshi 宋史 193.4806 IN: Reed, Carrie E. „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 20. – 21. lpp

problēmu, ar imperatora proklamāciju tika pasludināta vispārējā amnestija un tetovētie vīrieši atgriezās savos dzimtajos ciematos. Tādā veidā bandītu skaits tika samazināts par 70 vai 80 procentiem.¹⁰⁶

Nedaudz atšķirīgs no šī savas armijas karavīru tetovēšanas veida ir ziņas tetovēšana uz pretinieka sejas pirms šī pretinieka atlaišanas un tā atgriešanās mājās. Tas bija efektīvs veids gan lai nodrošinātu neapšaubāmu pierādījumu tam, ka ieslodzītie tiešām tika sagūstīti, gan lai parādīt sagūstītāja apžēlošanas pakāpi.¹⁰⁷

Dažās armijās tetovējums tika izmantots kā veids, lai parādītu sevis veltīšanu kādai lietai. Parasti tas bija īss zvērests, kas sastāvēja vien no dažiem vārdiem un kurš tika tetovēts uz rokām, muguras vai krūtīm, visticamāk, ar mērķi ieviest spēka un varonības sajūtu, demonstrējot šo varonību gan pretiniekiem, gan sava pulka biedriem.¹⁰⁸

Cits zvēresta tetovējumu veids bija mīlnieku tetovējums. Hu Jinliņ 胡應麟 stāsta, ka mīlnieki dažkārt abpusēji apstiprināja savus nolūkus tetovējot īsas ziņas uz saviem ķermeņiem.¹⁰⁹

Tāds zvēresta tetovējums, domājams, bija dramatiskāks, nekā rokas nogriešana lai paveikt „asinis par asinīm” veida zvērestu. Var lasīt arī par Šu valsts¹¹⁰ armiju karavīriem, kas tetovēja uz ķermeņiem cirvja attēlu lai piešķirtu sev jaunu drosmi brīdī, kad karavīri atklāj ka viņiem tiks uzbrukts¹¹¹, kā arī par citiem karavīriem, kas tetovēja līdz astoņiem un pat vairāk hieroglifiem uz krūtīm, lai parādīt sevis veltīšanu tautai.¹¹²

Ir zināms, ka šī bija vairākus gadsimtus piekopta un cienījama paraža, nevis tāda lieta, kuru armijas darīja salīdzinoši senajos laikos. Kāds agrīns piemērs ir atrodams Liu Žeņguņ 劉仁恭¹¹³ vēstures grāmatā „Sjiņ Tan šu” 新唐書. Cenšoties atgūt teritoriju, kura tika zaudēta kaujā, Liu iesaistīja armijā visus vīriešus, kas bija vecāki par 15 gadiem. Viņš tetovēja viņu

¹⁰⁶ Sima Guan, Zizhi tongjian 266.14b-15a. IN: **Reed, Carrie E.** „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 21. – 22. lpp.

¹⁰⁷ **Reed, Carrie E.** „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 22. lpp.

¹⁰⁸ **Reed, Carrie E.** „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 22. lpp.

¹⁰⁹ Hu Yinglin (1551 – 1602) Shaoshi shanfang bicong (Collected Jottings from a cottage on Mt. Shaoshi) (Guangya congshu) 2.7a IN: **Reed, Carrie E.** „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 22. lpp.

¹¹⁰ Shu guo 蜀國 (Šu valsts) – sena valsts, kas atradās mūsdienu Sičuāņas provinces teritorijā. Pastāvēja līdz 316. g. p.m.ē. kad tika Cjiņ valsts iekarota.

¹¹¹ Lu You 陸游 (1125. – 1210. g.), Lao xue’an biji (Notes from an Aged Scholar’s Hut), in Biji xiaoshuo daguan vol.3 (Taipei: Xinxing, 1974) 1.14b IN: **Reed, Carrie E.** „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 22. lpp.

¹¹² **Reed, Carrie E.** „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 22. lpp.

¹¹³ Liu Rengong 劉仁恭 (? – 914.g. m.ē.) – Piecu dinastiju perioda ierēdnis.

sejas ar vārdiem *din ba*¹¹⁴. Turklāt šie karavīri uztetovēja uz savām rokām vārdus *jisjin šidžu*¹¹⁵ lai iegūt drosmi kaujai.¹¹⁶

Neapšaubāmi, visslavenākais ar zvērestu tetovēta karavīra piemērs ir Sun 宋 ģenerālis Juefei 岳飛¹¹⁷, traģisks un varonīgs vairāku lugu un stāstu varonis. Šie nostāsti balstās uz ģenerāļa mēģinājumiem atgūt Ziemeļķīnu no „džurdženu” barbariem. Šen Defu pat apgalvo, ka militāro aprindu prakse tetovēt zvērestus cēlās no Juefei¹¹⁸, kaut arī, kā var redzēt, šī paraža tika piekopta vēl pirms Juefei laikiem. Šen sajūsmināti apraksta Juefei tetovēto zvērestu kā pilnīgas lojalitātes zīmi¹¹⁹. Juefei biogrāfijas vēsture īsi piemin, ka viņam bija tetovējums uz muguras ar vārdiem *dzjin džun baogun*¹²⁰. Šis nostāsts tika iekļauts vairākos literārajos darbos, no tiem viens no visinteresantākiem ir *čuancji*¹²¹ drāma „Žuši guan” 如是觀. Tajā ir spilgts Juefei mātes raudāšanas apraksts brīdī, kad viņa ar izšūšanai paredzētu adatu caurdur dēla miesu un vēlāk ieziež savas vedeklas rūpīgi samalto tinti svaigajās brūcēs.¹²²

Šī leģenda ir pieminēta arī Cjin 情 dinastijas rakstnieka Cjen Cai 錢彩 romānā „Stāstot Juefei biogrāfiju”¹²³. Šī romāna 21. nodaļa vēsta par iemesliem, kādēļ Juefei māte tetovēja sava dēla muguru:

„- Ko vēl pavēlēsiet, māt? – Pajautāja Juefei, nolaižoties uz ceļiem blakus savai mātei.

- Man ļoti patīk, ka tu dzīvo trūcīgumā un necenties iegūt bagātību negodīgā veidā! – Teica Jue kundze. – Vien baidos, kā lai pēc manas nāves tevi kāds nenovērstu no pareizā ceļa! Es negribu, lai tu aptraipītu mūsu senču cēlo vārdu, tāpēc es nolēmu uz tavas muguras

¹¹⁴ *Din ba* 定霸 – „nodibināt hegemoniju”

¹¹⁵ *Ji sjiņ ši džū* 一心事主 – „kalpot valdniekam ar visu sirdi”

¹¹⁶ „Sjiņ Tan šu” 212.5987 IN: **Reed, Carrie E.** „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 23. lpp.

¹¹⁷ Juefei 岳飛 (1103. – 1141. g.) bija Sun 宋 dinastijas ģenerālis. Dzimis nabadzīgā ģimenē, viņš spēja iegūt izglītību, kas nepieciešama militārajai karjerai. Pateicoties savam talantam guva panākumus karjerā, bet pateicoties rakstura īpašībām – labsirdībai, taisnīgumam un cilvēcīgumam – kļuva par tautā populāru cilvēku.

¹¹⁸ Yehuo bian buyi 野獲編補遺 – „Supplement of Gleanings from the Wilds” 3.2b-3a. IN: **Reed, Carrie E.** „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 23. lpp.

¹¹⁹ Shen Defu 沈德符, Bizhou xuan sheng yu 筆帚軒剩語 (Leftover Words from the Humble Broom Pavilion) (Taibei: Guangwen, 1970) A.43, IN: **Reed, Carrie E.** „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 23. lpp.

¹²⁰ *Dzjin džun bao guo* 盡忠報國 – „uzticīgs valstij līdz nāvei”

¹²¹ *Čuancji* – Ķīnas tradicionālās operas veids, kas attīstījās 14. gadsimtā. Īpašu popularitāti ieguva dienvidu reģionos.

¹²² Šīs *čuancji* drāmas autortiesības tiek piedēvētas Cjiņ dinastijas dramaturgam Džan Dafu (Zhang Dafu) 張大復

¹²³ Shuo Yue Quan Zhuan 說岳全傳 („Stāstot Juefei biogrāfiju”) ir 17. gadsimta romāns par Sun 宋 dinastijas tautas varoni Juefei. Romāna autors Cjin 情 dinastijas rakstnieks Cjen Cai 錢彩 izanalizēja visus nostāstus par pulkvedi un apvienoja tos vienā literārajā darbā.

uztetovēt uzrakstu: „Uzticīgs valstij līdz nāvei”. Tad nu esi uzticīgs valdniekam, lai pēc manas nāves uz kapa stāvētu plāksne ar uzrakstu: „Sieviete, kura šeit ir apbedīta, ir izaudzinājusi cienīgu dēlu!” Ja mana vēlēšanās tiks izpildīta, es aizsaulē būšu ļoti priecīga!

- Māte, es pat bez tetovēšanas esmu gatavs pildīt Jūsu pavēli! – Iesaucās Juefei. – Viedais teica: „Neuzdrīksties bojāt ķermeni, ādu un matus, kurus tev deva vecāki”.

- Baidies no sūpēm? – Pasmaidīja māte. – Un ja nu tevi kāds apvainos kādā noziegumā, vilks uz tiesu, sāks sist – arī tad tu atkārtosi viedā vārdus?

- Nē, nē, māt! Tetovējiet!

Juefei novilka kreklus. Māte iemērcēja otu tušā, uzrakstīja uz dēla muguras: „Uzticīgs valstij līdz nāvei” un izdarīja pirmo dūrienu.

Juefei sarāvās.

- Tev sūp?

- Es pat neko nesajutu, māt.

- Mans dēls! – Ar asarām acīs iesaucās māte. – Tu zini, ka es žēloju tevi, tāpēc tu tā saki!

Māte uztaisīja tetovējumu un iezieda tušu. Juefei zemi paklanoties pateicās mātei un aizgāja.¹²⁴

Viens no zvēresta tetovējuma iespaidīgajiem aspektiem ir tas, ka, atšķirībā no citiem ķermeņa permanentās apzīmogošanas veidiem, šim veidam nepiemīt negatīva nozīme; tieši pretēji – cilvēks, kas nēsā šāda veida tetovējumu, vismaz tautas iztēlē, tiek uzskatīts par varoni. Domājams, cilvēks, kurš zvēr uz sava ķermeņa ar nolūku veltīt sevi kaut kam cēlākam, nekā personīgās intereses, tiek uzskatīts par cēlu, neskatoties uz pieklājības normām.¹²⁵

3. Ķīnas mazākumtautību tetovējumi

Diezgan atšķirīga no sevis tetovēšanas tradīcijas ir sejas griešanas tradīcija rietumu ciltīm, kā piemēram sjunnu un uiguriem, ar mērķi parādīt skumjas un sāras. Turklāt tiek aprakstīts, ka šīs ciltis griež savas sejas, lai iegūtu uzticību. Tujue jeb tjurki arī piekopa paražu iegriezt sejas nožēlas, skumju vai sāru vaibstos. Daudzi viduslaiku Centrālāzijas sienu

¹²⁴ Цянь Цай. «Сказание о Юэ Фэе - славном воине Поднебесной» Санкт-Петербург, «Триада», 2003. 149. lpp.

¹²⁵ Reed, Carrie E., „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 24. lpp.

gleznojumi attēlo Buddhu nirvānas stāvoklī, kuram apkārt stāv cilvēki, kas griež sev pieres no bēdām.¹²⁶

Ir ziņas arī par Āzijas sieviešu tradīciju nogriezt sev degunu pēc vīra nāves. Pirmās ziņas par šo tradīciju parādās jau 1. gs. p.m.ē. Atraitne nogrieza sev degunu, lai izvairīties no atkārtotas laulības. Ķīnā tādi paškropļošanas gadījumi ir aprakstīti 7. gs. izdotajās „Tikumīgo sievu biogrāfijās”. Tik radikālas sievu rīcības tika pamatotas ne tik ar vīra nāves faktu, bet gan tieši ar iepriekšējā sociālā statusa zaudēšanu un atkārtotas piespiedu laulības draudu. Vēsturiski tika piefiksēts, ka imperatore Šulu, cjidaņu¹²⁷ valsts dibinātāja Abadzji 阿保機 sieva, izvairījās no pašnāvības un nostiprināja savu autoritāti paškropļošanas veidā. Zaudējot vīru, viņa vairākas reizes gribēja izdarīt pašnāvību, lai sekotu viņam kapā. Bet viņas dēli tik gauži raudāja, ka viņa tikai nocirta sev labo roku un ielika to vīra zārkā. Pēc šī gadījuma imperatori nosauca par „imperatoru-atraitni ar nocirstu roku”¹²⁸

Agrīnās Haņ dinastijas laika raksti stāsta arī par valstīm, kuru cilvēki sapin savus matus, iegriež savas sejas, krāso zobus melnā krāsā un kuru acis atrodas dziļi sejā, kā pūces acis. Ir arī tādi, kas griež matus, tetovē galvas un staigā apkārt kaili, tetovētiem ķermeņiem; visi šie cilvēki „steidzas upurēt Ķīnas labā un izbaudīt prieku par Ķīnas uzticības atgriešanu”¹²⁹. Specifiskas paražas, kas ir aprakstītas ķīniešu senajos tekstos, atšķiras, bet vairākumā gadījumu šo piezīmju mērķis ir akcentēt tetovēšanu piekopjošu cilvēku atšķirību no Ķīnas pamatiedzīvotājiem. Šī atšķirīguma sajūta tiek pastiprināta, pieminot tādas lietas, kā jēlas gaļas ēšana vai ēšana ar rokām, staigāšana bez drēbēm, gredzenu valkāšana degunā un tā tālāk. No ķīniešu skatu punkta, kuri sevi uzskatīja par civilizētu valsti, šie ieradumi bija grūti nošķirami no dzīvnieku ieradumiem. Tetovējums tai laikā bija sava veida necivilizēto darbību iemiesojums, jo tas padarīja cilvēka ādu rakstainu kā dzīvniekam vai ūdens būtnei.¹³⁰

Kā redzams, tetovēšanas tradīcija nebija ļoti izplatīta haņ ķīniešu vidū, toties dažās Ķīnas mazākumtautībās šī tradīcija tika piekopta gadsimtiem ilgi. Visslavenākie šādu mūsdienu mazākumtautību piemēri ir derunu un dai tautas, kā arī Hainaņas salā mītošā li tauta.

¹²⁶ Reed, Carrie E., „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 9. lpp.

¹²⁷ Cjidaņi 契丹 – barbaru tauta, kas valdīja Ķīnas ziemeļos kopš 9. gs. beigām. Cjidaņi dibināja Liao 遼 dinastiju, kas valdīja pār Ziemeļķīnu vairāk nekā divus gadsimtus (907.-1125. g.), pirms džurdženi iznīcināja to.

¹²⁸ Головачёв В. П. Самоубийство как родовой обычай и сакральный ритуал в традиционном Китае. IN: Польская, Н. А. «Акты самоповреждения в ритуальных практиках», *Известия Саратовского университета*, 2011., Т. 11. Сер. Философия. Психология. Педагогика. вып. 3. стр. 88. [Interneta avots]. URL: <http://abirus.ru/content/564/623/625/644/649/848.html#11> [skatīts 20.04.2012]

¹²⁹ Wenxuan 文選 (Rakstu izlase) 51.710. IN: Reed, Carrie E., „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 9. lpp.

¹³⁰ Reed, Carrie E., „Early Chinese Tattoo” Sino-Platonic Papers, No 103, 2000. 9. lpp.

3.1 Derunu tetovējumi

Deruni jeb *dulundzu* 独龙族 ir Ķīnas mazākumtautība, kurai pieder aptuveni 7426 cilvēki. Deruni dzīvo pārsvarā Dulundzjanas upes 独龙江 ielejā Juņņanas provinces ziemeļrietumos. Viņu valoda pieder sino-tibetiešu valodu tibetiešu- birmiešu grupai. Derunu valodai nav rakstības, tāpēc tradicionāli pieraksti tika veikti un informācija tika nodota ar robu ieciršanas koksni vai mezglu siešanas palīdzību.¹³¹

Deruniem ir senas tetovēšanas tradīcijas. „Sjiņ tan šu” 新唐书 derunu tetovējumi tiek saukti par *pu* 濮 tetovējumiem. Naņdzao ješi 南诏野史 (Dienvidu Džao neoficiālajās hronikās) – par *buluo* 部落 tetovējumiem. Dulunu tetovēšanas tradīcijas pārsvarā ir izplatītas Dulundzjanas 独龙江 upes ziemeļu daļā, Tibetas autonomā rajona apkārtnē.¹³²

Derunu sieviešu tetovēšanas tradīcija aizsākās pirms 350 gadiem, Min 明 dinastijas laikā. Tobrīd deruni cieta no biežiem uzbrukumiem no kaimiņu puses un sievietes nereti tika ņemtas ķīlniekos. Lai tas neatkārtotos, derunu sievietes sāka tetovēt savas sejas. Tika uzskatīts, ka tetovējumi padarīs viņas nesmukākas un varbūtība, ka viņas izvaros, būs mazāka. Tradīcija turpinās arī mūsdienās, neskatoties uz to, ka deruni vairs netiek pakļauti uzbrukumiem. 12 vai 13 gadu vecumā Derunu meiteņu sejas tiek tetovētas. Šis ir derunu sieviešu iesvētīšanas rituāls, kura iziešana tiek uzskatīta par brieduma pazīmi.¹³³

Tetovētas tiek tikai sievietes, jo sievietēm ir īpašas zināšanas. Tetovēšanas procesa sākumā seja tiek nomazgāta, pēc tam tetovētai meitenei ir jāpaklanās zemei, tad tetovētājs, izmantojot tievu nogrieztu bambusa kociņu vai kādu zariņu un iemērcē to traukā ar ūdenī atšķaidītiem sodrējiem. Ar šo kociņu uz meitenes sejas uzzīmē topošā tetovējuma skici, tad ar vienu roku ņem bambusa adatu un precīzi uztetovē uz sievietes sejas rakstu, bet ar otru roku nepārtraukti sit ar mietu pa adatu, tādejādi uztetovējot nepieciešamo zīmējumu. Pēc tam, izmantojot sodrējus, uztaisa sava veida tumša pigmenta un rūpīgi ieziež to, liekot pigmentam iesūkties pēc iespējas dziļāk zem ādas – tā, lai tetovējums mūžīgi saglabātos uz ķermeņa.¹³⁴

3.2. Dai tetovējumi

¹³¹ **The Drung ethnic minority.** *China Internet Information Center. The authorized government portal site to China* – „Ethnic minorities” <http://www.china.org.cn/e-groups/shaoshu/shao-2-drung.htm> [skatīts 21.04.2012]

¹³² **Dulun czi se fensu 独龙族的风俗 (Dulunu tradīcijas)** – Ķīnas mazākumtautību kultūras popularizēšanai veļtita mājaslapa. http://minzu.folkw.com/Content_Asp?Id=969 [skatīts 30.04.2012]

¹³³ **A History of Chinese Tattoos and Chinese Tattooing traditions.** *Non-profit cultural website initiated by Shanghai News and Press Bureau* – “Festivals and customs” <http://traditions.cultural-china.com/en/14Traditions9157.html> [skatīts 06.05.2012]

¹³⁴ **Dulun czi se fensu 独龙族的风俗 (Dulunu tradīcijas)** – Ķīnas mazākumtautību kultūras popularizēšanai veļtita mājaslapa. http://minzu.folkw.com/Content_Asp?Id=969 [skatīts 30.04.2012]

Dai mazākumtautība jeb daidzu 傣族 dzīvo Junnaņas provinces dienvidu daļā Sjišuanbaņna 西双版纳 reģionā, subtropiskajā vidē ar ilgstošu lietu un auglīgu zemi. Vietējā produkcija ir rīsi, cukurniedres, kafija, kaņepes, gumija, kampars un dažādi augļi. Sjišuanbaņna ir vieta, kur ražo slaveno Ķīnas *puer* tēju. Dai valoda pieder sino-tibetiešu valodu saimei un sastāv no trim galvenajiem dialektiem. Ir arī sava alfabētiskā rakstība.¹³⁵

Dai tautai ir sena tetovēšanas tradīcija. Gan vīrieši, gan sievietes tiek tetovētas. Sievietēm pārsvarā tiek tetovētas rokas, ka arī tiek zīmēts mazs punktiņš starp uzacīm. Dai vīriešu tetovējumi tiek uzskatīti par spēka un vīrišķības pazīmi. Pārsvarā tetovējumi tiek zīmēti tā, lai tie pievērstu uzmanību muskuļiem un akcentētu tos.¹³⁶

Sena dai paruna vēsta: „Vardes kājas ir dekorētas, vīrieša kājām arī jābūt dekorētām, ja viņš grib saukt sevi par vīrieti.” Dai vīriem, it īpaši vecākiem, tetovējums nav veids, kā sekot mūsdienu modei, bet gan vairākus gadsimtus sena tradīcija. Vairākumam vietējo vīriešu uz ķermeņa ir tetovējumi. Mūsdienu dai vīrieši atdzīst, ka nav svarīgi, vai tetovējumu ornamentu ir skaisti. Dai izmanto tetovējumus kā simbolu sistēmu, kur katram no simboliem ir sava nozīme un funkcija. Piemēram, dai uzskata, ka ja uz kājām uztetovēt pūķa attēlus, tad, ieejot ūdenī, krabji un ūdens čūskas tiks aizbaidītas. Turklāt pastāv arī virkne aizliegumu attiecībā uz tetovējumiem – viens no tiem neļauj dai stāstīt par saviem tetovējumiem. Tetovējumi netiek lietoti tikai kā dekors lai izrādīt vīriešu lepnumu un skaistumu. Tie kalpo arī dai vēstures saglabāšanai un nodošanai tālākajām paaudzēm. Kaut arī dai nav vienotu tradicionālu tetovēšanas musturu, tomēr tetovētie ornamentu visbiežāk ietver sevī buramvārdus, dzīvniekus un cilvēkus. Tetovēti vīrieši tiek respektēti, uzskatīti par drosmīgiem un stingriem.¹³⁷

Tradicionālā tetovēšana ir ļoti sāpīga. Daudzi cilvēki nespēj izturēt tetovēšanas procesa izraisītās sāpes un aiziet ar pusapbeigtu tetovējumu. Rezultātā, baidoties tikt uzskatītiem par glēviem, viņi ir spiesti slēpt savus nepabeigtus tetovējumus. Tomēr tradicionālās tetovēšanas sliktākā daļa ir sekojošās divas vai trīs dienas, kad iekaisusī āda sāk uztūkt.¹³⁸

¹³⁵ **Dai ethnic minority.** *China Internet Information Center. The authorized government portal site to China – „Ethnic minorities”* <http://www.china.org.cn/e-groups/shaoshu/shao-2-dai.htm> [skatīts 21.04.2012]

¹³⁶ **A History of Chinese Tattoos and Chinese Tattooing traditions.** *Non-profit cultural website initiated by Shanghai News and Press Bureau – “Festivals and customs”* <http://traditions.cultural-china.com/en/14Traditions9157.html> [skatīts 06.05.2012]

¹³⁷ **Chen Yundong; Huang Niu.** “Tattoos: a cultural charm of Dai.” *China Daily*, October 9, 2002

¹³⁸ **Chen Yundong; Huang Niu.** “Tattoos: a cultural charm of Dai.” *China Daily*, October 9, 2002

Senatnē dai tetovēja arī bērņus vecumā no 5 līdz 6 gadiem, tomēr turpmāk biežāk tika tetovēti jaunieši 14 – 15 gadu vecumā – tas ir savdabīgs pieaugušo kārtā iesvētīšanas rituāls. Dai tetovēšanas tradīcija tiek piekopta arī mūsdienās.¹³⁹ Mūsdienās 30 līdz 50 gadu veci dai tautības pārstāvji vāji izprot tetovēšanas tradīciju un knapi var paskaidrot tetovējumu nozīmi. Kas attiecas uz jauniešiem, viņi uzskata tetovējumus par modes lietu un, ja arī tiek tetovēti, tad pievieno savu tetovējumu ornamentiem daudz dažādu zīmju, piemēram, pūķus, rozes un nažus.¹⁴⁰

3.3. Li tetovējumi

Li 黎 mazākumtautības pārstāvju skaits ir aptuveni 1 247 814 cilvēki. Hainaņ sala ir li tautas dzīvesvieta. Vairākums no viņiem dzīvo netālu no Tundze, Hainaņ salas Li-Miao Autonomās Prefektūras galvaspilsētas. Li dzīvesvietā ir tropisks klimats ar auglīgu zemi un pietiekamu nokrišņu daudzumu. Gar pludmalēm stiepjas kokospalmu un gumijas koku rindas – dažviet cilvēki novāc pat 3 rīsu ražas gadā, kā arī audzē kukurūzu un saldus kartupeļus visu gadu. Šis reģions ir valsts galvenais kokosriekstu, sizala, citronzāles, kakao, kafijas, gumijas, eļļas palmu, Indijas riekstu, ananāsu, maniokas, mango un banānu ražotājs. Uz salas ir daudz derīgo izrakteņu. Li valoda pieder sino-tibetiešu valodu saimei, bet viņiem nav savas rakstības. Daudzi no li mūsdienās runā ķīniski.¹⁴¹

Li kultūras īpatnībām ir arī ārējā izpausme. Piemēram, īpaša nozīme tiek piešķirta uz sievietes sejas tetovētiem ornamentiem, austiem un izšūtiem audumiem, mutvārdos nodotajām lauku dziesmām, kā arī dejām. Li kultūras simboli vispusēji tiek atspoguļoti greznajos tērpos, izsmalcinātajos vienkārša metāla vai sudraba ieročos. Pat viņu mājas formas ziņā līdzinās laivām un ir rotātas ar zelta krāsas hieroglifiem. Li ir īpatnējas uzbūves klētis, neparasti darbarīki, sadzīves priekšmeti un dzīves apstākļi. Li kopienā ir saglabājusies cilvēcei svarīgā senā podniecības māksla. Protams, dažas prasmes laika gaitā izzuda, piemēram, koka stabu un koka ratu izgatavošana. Vairākas šīs prasmes tomēr ir viņu vēstures daļa. Ir daudzas lietas, kuras ir saistītas ar li tautu un ar kurām ir vērts lielīties. Piemēram, ķīnieši, jokojot, saka, ka visā pasaulē modē esošie sieviešu mini svārki radās tieši no li tautastērpu īsajiem svārkiem. Turklāt li joprojām pielieto visprimitīvāko un taj pat laikā

¹³⁹ **A History of Chinese Tattoos and Chinese Tattooing traditions.** *Non-profit cultural website initiated by Shanghai News and Press Bureau – “Festivals and customs”* <http://traditions.cultural-china.com/en/14Traditions9157.html> [skatīts 06.05.2012]

¹⁴⁰ **Chen Yundong; Huang Niu.** “Tattoos: a cultural charm of Dai.” *China Daily*, October 9, 2002.

¹⁴¹ **The Li ethnic minority.** *China Internet Information Center. The authorized government portal site to China – „Ethnic minorities”* <http://www.china.org.cn/e-groups/shaoshu/shao-2-li.htm> [skatīts 21.04.2012]

visekoloģiskāko diegu krāsošanas paņēmieni, izmantojot augus kā krāsvielu. Mūsdienās dažas li tautas paražas jau ir atzītas par valsts nozīmes nemateriālo mantojumu, piemēram, li podniecības māksla.¹⁴²

Parasti aptuveni 12 gadu vecumā li meitenēm sāk taisīt tetovējumu. Li tautai ir ilgstoša tetovēšanas tradīcija. Gluži kā derunim, li tautā parasti tetovētas tiek sievietes. Ir zināms, ka vīriešiem ārstnieciskajos nolūkos tika tetovēti 3 zili gredzeni ap plaukstu locītavu, kas ļoti atšķīrās no sieviešu tetovējumiem. Li tetovēšana tiek uzskatīta par iesvētības rituālu briedumu sasniegušajiem jauniešiem. Sākumā tika tetovēta kakla augšdaļa, kakls rīkles vietā un seja. Šis process aizņēma 4 līdz 5 dienas. Nākamajos 3 gados tika tetovētas rokas un kājas. Plaukstu tetovētas netika, jo tikai precētām li sievietēm bija tetovētas plaukstu. Tika uzskatīts par nepiedienīgu neprecētai sievietei tetovēt plaukstu.¹⁴³

Kas attiecas uz tetovēšanas nepieciešamību, pastāv vairāki svarīgi iemesli, kādēļ daudziem mūsdienu li jauniešiem uz rokām un kājām ir tetovējumi. Viens no iemesliem ir estētiska gaume. Otrkārt, dažādi zīmējumi apzīmē dažādas ciltis. Savādāk vienas ģimenes pārstāvji kaujas laikā sāktu sist savējos, jo nespētu atšķirt viens otru. Treškārt, vienu senču pēcteči, sievietes un vīrieši, neskatoties uz pagājušo laiku, joprojām tiek uzskatīti par brāļiem un māsām, viņi nedrīkst precēties savā starpā. Pateicoties tetovējumiem to uzreiz var uzzināt. Jaunietim obligāti ir jāprot pēc tetovējuma ornamentiem atšķirt, ir vai nav kāds cilvēks viņa paša dzimtas pārstāvis. Pat ja ir pagājušas vairākas desmitgades un pēcteči jau ir pilnībā nodalījušies, tie vēl joprojām skaitās radnieki.

Kā var manīt, katras li sievietes sejas tetovējums ir nedaudz atšķirīgs. Sievietēm no dažādiem ciematiem ir sava ciemata unikālie ornamentu. Svešinieks nespēs atšķirt dažādu ciematu sievietes, toties vietējais viegli spēs saprast, no kura ciemata nāk cilvēks. Kāds iemesls ir šiem tetovējumiem? Kā atzīst pašas li sievietes, katrs tetovējuma ornaments tiek mantots, nodots no paaudzes paaudzē un netiek patvaļīgi mainīts, tas precīzi norāda piederību kādai dzimtai. Vīriešiem nedrīkst precēt sievieti, kurai ir viņa dzimtas zīmes. Hainaņas salu apskalo jūra, klimats ir karsts, tā kā dabisko apstākļu dēļ sala ir izolēta, tāpēc, pateicoties šai „barjerai”, senatnēja kultūra tika saglabāta. Neskatoties uz straujām vēsturiskajām pārmaiņām, Hainaņas salas li tautas tetovējumi saglabāja savu pirmatnējo formu. Tie spēja arī pēc tūkstošiem gadu saglabāt savu pirmatnējo izskatu. Atrodoties savas attīstības

¹⁴² **Hainan wenshen sisu 海南紋身习俗 (Hainaņas salas tetovēšanas tradīcijas)** Blogs par Hainaņas salas mūsdienu dzīvi <http://hi.baidu.com/51766hainan/blog/item/4921a01dd40352c2a6866921.html> [skatīts 06.04.2012]

¹⁴³ **A History of Chinese Tattoos and Chinese Tattooing traditions.** *Non-profit cultural website initiated by Shanghai News and Press Bureau – “Festivals and customs”* <http://traditions.cultural-china.com/en/14Traditions9157.html> [skatīts 06.05.2012]

sākumposmā, senatnējas tautas darabaspēja gandrīz pilnībā ir atkarīga no iedzīvotāju skaita. Dzimtas galva garantē saimes varenumu, pieprasot vienas dzimtas ļaudis kļūt par radniekiem. Tomēr laika gaitā cilvēki pamazām sāka aptvert asinssajaukšanas sliktās sekas. Tad cilvēki sāka uzskatīt asinsradnieku stāšanos laulībā kā sava veida aizliegumu, centās ar tetovējumu palīdzību atturēt no šādām laulībām. Tāpēc katrai saimei ir savs unikāls tetovējuma musturs.¹⁴⁴

Li tauta, atceroties li vecāko sieviešu gudrības, pamāca pēctečus: meiteņu seju tetovēšana ir senču ieviestā paraža. Ja sieviete netetovēs seju, pēc nāves senči viņu nepieņems, neatdzīs. Seju tetovē aptuveni 12 gadu vecumā, li sauc to par “līgavas sejas izdaiļošanu”. Kas attiecas uz li tautības sieviešu ķermeņa tetovējumu rakstu apstiprinājumiem un leģendām, tās visas ir dažādas. Saka, ka li tautas senči jūe tauta godināja vārdes un čūskas totēmu, tāpēc viņiem ļoti patika uz sava apģērba un ķermeņa izšūt čūskas ornamentus. Pēc Cjin dinastijas laika datiem, li sievietes, tetovējot savas sejas, apzīmēja arī sociālā stāvokļa atšķirību starp nabadzīgajām, nīstamajām un bagātajām, cienījamām. Tetovējums ir sava veida sievietes sejas dekoratīvs pārsegs. Kalponēm netika ļauts taisīt sev sejas tetovējumus.¹⁴⁵

Pēc Ķīnas atjaunošanas li tautas sieviešu sejas un ķermeņa tetovēšanas tradīcija pamazām izzūd. Mūsdienās dzīvojošu vecāka gadagājuma tetovētu li tautības skaits ir ļoti mazs. Neskatoties uz to, ka šis fenomens drīzumā izzudīs, tomēr šīs primitīvās mākslas ornamentiem un tēliem jāatgādina cilvēkiem par agrākiem laikiem, seno li tautu, dabu, dzīvnieku kultu un totēmismu, kā arī par cieņu pret senčiem un vienotas estētikas izjūtas sasniegšanu.¹⁴⁶

Secinājumi

Tetovējumu tipi, kas ir pieminēti agrīnajos Ķīniešu avotos, ir sekojošie: tetovējums kā

¹⁴⁴ Ķīnas Nacionālās avīzes Ķīnas tautību un reliģiju informācijas centrs “Hainaņ līdzu dzuihou de veņšēn ši”. 海南黎族最后的纹身师” <http://www.mzb.com.cn/html/report/266081-1.htm> [skatīts 21.05.2012]

¹⁴⁵ Hainan wenshen sisu 海南纹身习俗 (Hainaņ salas tetovēšanas tradīcijas) Blogs par Hainaņ salas mūsdienu dzīvi <http://hi.baidu.com/51766hainan/blog/item/4921a01dd40352c2a6866921.html> [skatīts 06.04.2012]

¹⁴⁶ Hainan wenshen sisu 海南纹身习俗 (Hainaņ salas tetovēšanas tradīcijas) Blogs par Hainaņ salas mūsdienu dzīvi <http://hi.baidu.com/51766hainan/blog/item/4921a01dd40352c2a6866921.html> [skatīts 06.04.2012]

cilvēku definējošā īpašība; tetovējums kā sods; kalpu tetovējums; tetovējums kā sejas dekors; militārs tetovējums, kā arī grafisks un teksta tetovējums.

Visi tetovējuma veidi, izņemot grafiskos un teksta tetovējumus, parasti tiek aprakstīti kā aizvainojoši; cilvēki, kuriem tie bija, tiek dēvēti par netīriem, nešķīstiem, apkaunotiem un necivilizētiem. Tomēr pamatā neviena veida tetovējumi nav bijuši atzīti plašākajā haņ ķīniešu sabiedrībā. Iemesls tam ir ilgstoša ķermeņa apzīmogošanas saistīšana ar barbaru kultūru, sodiem un apzīmogatā izslēgšanu no likumpaklausīgas sabiedrības. Cits iemesls ir Konfuciānisma uzskats, ka godbijīga cilvēka ķermenis ir jāuztur tāds, kādu viņam to deva vecāki.

Darba gaitā autore secināja, ka Senās Ķīnas haņ ķīniešu un „barbaru” tautu dzīves uztvere bija ārkārtīgi atšķirīga. Stingrie konfuciānisma likumi no vienas puses un leģendas, mīti un ticējumi no otras. Ja haņ ķīnieši uzskatīja tetovēšanu par nešķīstu, zemisku nodarbi, tad „barbari” lepojās ar saviem tetovējumiem un nevēlējās tos piesegt pat tiekoties ar imperatoru.

Vēl viena interesanta īpatnība ir tas, ka, neskatoties uz kopēju tetovēšanas prakses noraidīšanu, Ķīnas sabiedrība tomēr apbrīno tos cilvēkus (parasti militāras personas), kuriem bija zvēresta tetovējums. Īpaši zīmīga ir leģenda par tautas varoni Jue Fei. Ir vairākas šī vīra tetovējuma izcelsmes versijas, tomēr tās visas parāda zvēresta tetovējumu kā cēluma, drosmes apliecinājumu.

Paliek neatrisināts jautājums, kāpēc senatnē daži ķīnieši brīvprātīgi tetovēja savus ķermeņus, neskatoties uz to, ka tas varēja ievērojami apgrūtināt viņu dzīvi sabiedrībā? Iespējams, viens no iemesliem bija dažu cilvēku vēlme tikt pieskaitītiem pie kādas sociālās grupas (piemēram, noziedzniekiem). Ir liecības, ka jau Tan dinastijas laikā sabiedrība sāka uztvert tetovēšanu kā sava ķermeņa izgreznošanas un uzlabošanas iespēju. Iespējams, šajā laikā bija krasi mainījusies attieksme pret cilvēka ķermeni.

Pirmo reizi tetovējumus kā pozitīvu parādību aprakstīja Duan Čenši savā darbā „Joujan dzadzū”. Tetovējums šeit tiek aprakstīts ne tikai kā barbaru necivilizētās uzvedības izpausme, bet arī kā interesants izpētes objekts. Jāpiebilst, ka arī mūsdienu Ķīnas mākslā tetovēšana vai ķermeņa izgleznošana tiek plaši pielietota, kā, piemēram, mūsdienu ķīniešu mākslinieka Cjiu Džidzjie (Qiu Zhijie) 邱志杰 fotogrāfijā „Tattoo 1” (1997). Mūsdienās Ķīnas sabiedrības attieksme pret tetovēšanu arī ir krasi mainījusies. Tetovējumi kļūst aizvien izplatītāki Ķīnas jauniešu vidū.¹⁴⁷ Visticamāk, tā ir mūsdienu Rietumu un Japānas modes

¹⁴⁷ Sun Yuqing “Tattoos making a mark in China” - *China news website*
http://www.chinadaily.com.cn/china/2007-06/16/content_895925.htm [skatīts 06.05.2012]

ietekme. Turklāt, nesen jauniešiem ar nelieliem tetovējumiem uz sejas vai kakla tika atļauts dienēt armijā. ¹⁴⁸Tomēr vecākas paaudzes ķīniešiem tetovējums joprojām saistās ar noziedzniecību, bandītismu, nepakļāvību pieņemtajām sabiedrības normām. Neskatoties uz to, šodien pastāv arī Ķīnas tetovēšanas mākslinieku asociācija un 2010. gada maijā notika Pekinas tetovēšanas mākslas sanāksme – šovs, kas pulcēja simtus skatītāju.

Ķīnizīmes un ķīniešu stila zīmējumi ir populāri Rietumu tetovēšanas mākslā jau vismaz divus gadsimtus, kopš kuģotāji sāka izmantot ķīniešu motīvus tetovējumos, apmeklējot Ķīnas ostas. Āzijas musturu un, konkrēti, ķīniešu hieroglifu tetovējumi ir ārkārtīgi populāri Rietumu kultūrā, jo lielākajā sabiedrības daļā viss austrumnieciskais joprojām tiek uzskatīts par eksotiku. Tomēr Rietumnieku tetovējumiem, kuri satur hieroglifus, ne vienmēr ir kāda nozīme ķīniešu valodā, vai arī nozīme nav tāda, kādu tai ir vēlējies piešķirt tetovējuma īpašnieks, kurš ne īpaši labi orientējas ķīniešu kultūrā un valodā. It īpaši populāri mūsdienā Rietumu kultūrā ir japāņu motīvi tetovējumos – izšķir pat vairākas japāņu tetovēšanas mākslas skolas – no Seno meistarību skolas līdz pat Neo-japāņu stilam. Tomēr, kaut arī pretrunīgi vērtēta, bet nerimstošā Rietumu kultūras interese par Austrumu kultūru arī caur tetovēšanas mākslas izplatību, veicina šo divu dažādu pasaulu satuvināšanos un atšķirīgu kultūru saskarsmi.

¹⁴⁸ **Xu Pingting.** “China relaxes tattoo, weight rules for army recruits” – *China Daily* – national English-language newspaper. http://www.chinadaily.com.cn/usa/china/2011-11/02/content_14023791.htm [skatīts 20.04.2012].

Literatūras saraksts

Zinātniskie pētījumi:

1. **Benn, Charles.** „China’s golden age. Everyday life in Tang dynasty.” Oxford ;New York : Oxford University Press, 2004
2. **Lock, Margaret; Farquhar, Judith (red.).** “Beyond the Body Proper. Reading the Anthropology of Material Art”, Durham and London, Duke University Press, 2007.
3. **Ma LinTao 马林涛** Tan dai minjian shehui de wenshen xisu 唐代民间社会的 文身习俗 (Tan dinastijas sabiedrības tetovēšanas tradīcijas) – *Folklore Studies*, No 1, 2002.
4. **McKnight, Brian E.** „Law and order in Sung China”, Cambridge; Cambridge University Press, 1992
5. **Morphy, Howard; Perkins, Morgan (red.).** “The Anthropology of Art: A Reader” United Kingdom, Blackwell publishing, 2006
6. **Peters, Heather.** “Tattooed Faces and Stilt Houses: Who Were the Ancient Yue?” In: *Sino-Platonic Papers*, No 17, 1990.
7. **Poskaite, Loreta.** „The Treatment of Human Body in Chinese Traditional Culture: Reconsidering Chinese and Western Perspectives”. *Eastwards. Western Views on East Asian Culture.* ed. F Kraushaar. Bern: „International Academic Publishers”, 2010.
8. **Reed, Carrie E.** „Early Chinese Tattoo” , In: *Sino-Platonic Papers*, No 103, 2000.
9. **Reed, Carrie E.** „Tattoo in Early China”, In: *Journal of the American Oriental Society*, Vol. 120, No. 3 (Jul. - Sep., 2000)
10. **Storch, Tanya.** „The Past Explains the Present: State Control Over Religious Communities in Medieval China” In: *The Medieval History Journal*, No 3/2, 2000.
11. **Turner, Karen.** “The Criminal Body and the Body Politic: Punishments in Early Imperial China”, In: *Cultural Dynamics*, No 11/2, 1999.
12. **Wymann, Christian.** „Tattoo: A Multifaceted Medium of Communication”, In: *MedieKultur. Journal of Media and Communication Research*, No 49, 2010
13. **Медникова, М. Б.** «Неизгладимые знаки. Татуировка как исторический источник.» Москва, Языки славянской культуры, 2007.
14. **Польская, Н. А.** «Акты самоповреждения в ритуальных практиках», In: *Известия Саратовского университета*, Т. 11. Сер. Философия. Психология.

Педагогика. вып. 3, 2011.

15. **Шнырёва, О. А.** „Татуировка как социальное письмо”, In: *Вестник Удмуртского университета*. Вып. 1, 2009.

Sekundārā literatūra:

1. **Chen Yundong; Huang Niu.** “Tattoos: a cultural charm of Dai.” *China Daily*, October 9, 2002
2. **Ēriksens, Tomass Hillanns.** “Mazas vietas – lieli jautājumi. Ievads sociālantropoloģijā”. Rīga, LU Akadēmiskais apgāds, 2010
3. **Цянь Цай.** «Сказание о Юэ Фэе - славном воине Поднебесной» Санкт-Петербург, «Триада», 2003.

Uzziņu literatūra:

1. **DeMello, Margo.** „Encyclopedia of body adornment”. Westport, Connecticut and London, Greenwood press, 2007
2. **Pildegovičš, Pēteris.** „Lielā ķīniešu – latviešu vārdnīca”. Beijing, The Commercial Press, 2010.
3. **Staburova, Jeļena.** „Ķīniešu valodas īpašvārdi un to atveide latviešu valodā”. Rīga, Jāņa Rozes apgāds, 2006
4. **Wilkinson, Endymion.** „Chinese history. A manual”. Cambridge (Massachusetts) and London, Harvard University Press, 1998

Interneta avoti:

1. **A History of Chinese Tattoos and Chinese Tattooing traditions.** *Non-profit cultural website initiated by Shanghai News and Press Bureau – “Festivals and customs”* <http://traditions.cultural-china.com/en/14Traditions9157.html> [skatīts 06.05.2012]
2. **Ancient Chinese Text database.** „Zhuang Zi” 莊子 - Enjoyment in Untroubled Ease 逍遙遊 <http://ctext.org/zhuangzi/enjoyment-in-untroubled-ease> [skatīts 21.05.2012]
3. **Dulong zu de fengsu 独龙族的风俗 (Dulunu tradīcijas)** – Ķīnas mazākumtautību kultūras popularizēšanai veļtā mājaslapa. <http://minzu.folkw.com/Content.Asp?Id=969> [skatīts 30.04.2012]
4. **Hainan wenshen sisu 海南纹身习俗 (Hainan salas tetovēšanas tradīcijas)** Blogs par Hainan salas mūsdienu dzīvi

- <http://hi.baidu.com/51766hainan/blog/item/4921a01dd40352c2a6866921.html> [skatīts 06.04.2012]
5. **Marczak, Agnieszka**, "Tattoo World". *Honors Projects Overview*. 2007. Paper 29. http://digitalcommons.ric.edu/honors_projects/29 [skatīts 05.05.2012]
 6. **Sun Yuqing** "Tattoos making a mark in China" - *China news website* http://www.chinadaily.com.cn/china/2007-06/16/content_895925.htm [skatīts 06.05.2012]
 7. **The Dai ethnic minority**. *China Internet Information Center. The authorized government portal site to China* – „Ethnic minorities” <http://www.china.org.cn/e-groups/shaoshu/shao-2-dai.htm> [skatīts 21.04.2012]
 8. **The Drung ethnic minority**. *China Internet Information Center. The authorized government portal site to China* – „Ethnic minorities” <http://www.china.org.cn/e-groups/shaoshu/shao-2-drung.htm> [skatīts 21.04.2012]
 9. **The Li ethnic minority**. *China Internet Information Center. The authorized government portal site to China* – „Ethnic minorities” <http://www.china.org.cn/e-groups/shaoshu/shao-2-li.htm> [skatīts 21.04.2012]
 10. **Xu Pingting**. "China relaxes tattoo, weight rules for army recruits" – *China Daily* – national English-language newspaper. http://www.chinadaily.com.cn/usa/china/2011-11/02/content_14023791.htm [skatīts 20.04.2012].

Bakalaura darbs „Tetovēšanas tradīcija Ķīnas vēsturē” izstrādāts LU Humanitāro zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: Anastasija Zolotarjova

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Vadītāja: dr. phil. Agita Baltgalve

Recenzents:

Darbs iesniegts _____ studiju nodaļā _____.____.2012.

Metodiķe:

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījumu komisijas sēdē

_____.____.2012. prot. Nr. _____, vērtējums _____

Komisijas sekretāre:

